

7604

నే తీ న టు డు

న తు నా త క

పాత్రలు

నర్తకే. మారవరావు, యం. పి.,

మహాపటదు

రామకావ్రీ. టి. పి.,

నది—అభ్యుదయ

వాగలింగం

హార్మోనియమిస్తు

పాత్ర

కబ్బరి

వశేషం

మారవరావుగారి ఇంట్లో బోయ్ (Boy)

మాతలి, యం. పి.

మారవరావు భార్య

సూ చి క

నేటి నటడు నటనాటిక	పుట 1
చేసిన పాపం జపన నాటిక	41
అరీ ముతా , గేయ నాటిక	71

నటులకు

చిన్న సలహాలు

ఈ నాటికిలను ప్రదర్శించడానికి ఉత్సహించే ప్రాధమిక (Amateurs) నటుల కోసమే ఈ సలహాలను ఉద్దేశించాను. పెద్ద నటులని పేరుమోగినటువంటి కిరాయి నటులకోసం కాదు సుమంత్రం.రచయిత.

భవనాజ్ఞలు— సహృదయులతో కొంటిగి. యువకులని కలిపి ఒక సమాజంగా ఏర్పడాలి. సమాజం అనేది లేకపోతే పక్రమంగా అభ్యాసం (హాస్పిల్) జరుగుట కల్గి. పక్రమాభ్యాసం లేకపోతే నాటకప్రదర్శనం సంతబజారుగా తయారవుతుంది.

దర్శకుడు— సామాజికంగా తమలో ఒకరిని దర్శకుడు (Producer or Conductor) గా నిర్ణయించుకోవాలి. ఇతడు చెప్పినట్లు నడుచుకుంటామని సామాజికమంతా కేపథం చేయాలి. దర్శకుడికి నాటకంలో పాత్రధారణం ఉండరాదు. కాని అతడునాటకాన్ని ఆమాలాగ్రంథంగా అనేక వాస్తవ పరిచి, అందలి ప్రతిపాత్రనూ చక్కగా అవగాహన చేసుకోవాలి. ఏపాత్రను ఏ నటుడుకన్నే సమంజసంగా పుంటుందో అతడే నిర్ణయించాలి. ఆ నిర్ణయాన్ని నటులంతా ఆమోదించాలి. అభ్యాసాలన్నీ అతని యజమాన్యంక్రింద జరగాలి. అభ్యాస సమయాల్లో నటుల హావభావాదులనుగమనిస్తూ వారితో కలసి మెలసి మనస్సులు నొచ్చుకుంటూ, పలసిపోతూ ఉన్నతూ వుండాలి. 'ఇది

ఇలా వుంటేనే తప్ప 'నేనుఒప్పుకోను' అని దర్శకుడు నటుణ్ణి నిర్బంధించకూడదు. మరి 'అయితే, మీ యిష్టం వచ్చినట్లు ఏదొక్కోండే' అని విడిచిపెట్టనూకూడదు. ఉత్తమ దర్శకుడికి ఓపిక ఒక ముఖ్యలక్షణం. నటుల విశ్వాసాన్ని పొందగలుగుట మరో ముఖ్యలక్షణం. దర్శకుడు తానుకూడా ఒక ప్రేక్షకుడ ననే దృష్టితో అప్పుడప్పుడు దూరదూరంగా నిలిచి పాత్రధారుల సంభాషణలనూ హావ భావాలనూ గమనిస్తూవుండాలి. కంఠస్వరాల హెచ్చుతగ్గులనూ హావభావాల స్పష్టతా స్పష్టతలనూ సంస్కరిస్తూవుండాలి. ప్రార్థన మొదలు భరతివాక్యము వరకూ గల ప్రదర్శనవ్యవహారమంతా అతని శాసన ప్రకారం నడచినప్పుడే ప్రదర్శనం విజయవంతంగా వుంటుంది. లేకపోతే ప్రవేశనిష్క్రమణాలు సకాలానికి జరగవు. ఎక్కవలసిన తెర యెక్కుదు. దిగవలసిన తెర దిగదు. దృశ్యంవెంటనే దృశ్యం రాదు. నాటకం నిజంగా బూటకం మవుతుంది.

రంగం — రంగస్థలంమీద ప్రతి నిటుమా అందరి దృష్టికీ కనపడే స్థానంలో ఉండాలి. తన సంభాషణలు అందరికీ విసపడుతున్నాయా లేదా, తన హావభావాలు అందరికీ కనబడుతున్నాయా లేదా అని గమనించుకుంటూవుండాలి. ఒక నటుడు మరో నటుడికి అడ్డం గా నుంచోవద్దు. నటులకూ ప్రేక్షకులకూ మధ్య అవరోధంగా నిలవవద్దు.

హావభావాలు — రంగస్థలంమీద నటునియందు కనిపించే ప్రతి చలనానికీ ఉద్దేశం ఉండాలి. ఉద్దేశంహితంగా కాకూర్చుచేతున్నా ఊగిసలాడినూవుండుట అనవ్యం. ప్రతి మాటకూ ఆర్థంవుంటుంది. అర్థాన్నిబట్టి భావం వుంటుంది.

భావాన్ని బట్టి హావం (Expression) ఉంటుంది. కాబట్టి ప్రతి నటుడూ తన మాటలను అర్థంచేసుకొని, అందలి భావాన్ని అస్వాదింపగలిగితే, రంగస్థలంమీద వాటిని ప్రసంగించేటప్పుడు హావం తనంతట అది రాక తప్పదు. అయితే దీనికి నిరంతరకృషి చెయ్యాలి.

సంభాషణలు — చెప్పేది స్పష్టంగా చెప్ప. వాక్యంలో చివరి అక్షరాలను మింగకు. హీనస్వరముతో వాటిని జూరవిడవకు. సంభాషణలను బట్టిపట్టి అప్పగిస్తున్నట్లు చెప్పకు. నరళంగా అప్రయత్నంగా చెప్ప. సంభాషణలలో మధ్యమధ్య నిర్నిమిత్తముగా విరామం తీసుకోవద్దు. విరామాన్ని అభినయముతో పూరించ దలచుకుంటే ప్రళంసా పాత్రమే. కాని ఆ అభినయం అప్రస్తుతంగావుంటే ఆనందభాషణల విలువకూడా పోతుంది. వాటకాల్లో ఆక్కడక్కడ 'అగ్గోక్తు'లు తగులుతూవుంటాయి. ఆనందరార్థాలలో హుషారుగా వుండు.

'చేసిన పాపం' నుంచి ఒక ఉదాహరణం—

రాజ. ఏమీ? మందలో నొకడనా? నేను? నలాందారాజ్య —
భిక్షు. జీర్ణశిథిల —

రాజ. సింహాసనాధిష్టాతను మందలో నొకడందువా?
రాజకుమారుడు అహంకారముతో 'నలాందారాజ్య సింహాసనాధిష్టాతను' అని అంటూవుండగా మధ్యన 'జీర్ణ శిథిల' అనే అపహాస్యాన్ని భిక్షువు ఇరికించాడు. ఈ సందర్భంలో రెండు ప్రమాదాలు వున్నయ్యే. 'జీర్ణశిథిల' అనే మాటలు భిక్షువుకు వున్నవనే ఉద్దేశంతో, రాజకుమారుడు గభాలున అక్కడ ఆపడం ఒకటి—సకాలానికి అప్రయత్నంగా భిక్షువు

అందుకోకపోవడం ఒకటి. ఈ ప్రమాదాలు సంభవించు
కుండా కట్టుదిట్టంగా అభ్యాసం చెయ్యాలి.

శ్రవణం — సంభాషణ ఎంత ముఖ్యమో శ్రవణం (వివరం)
అంత ప్రధానం. ఇద్దరుంటేనేగాని సంభాషణకాదు —
చెప్పేవాడూ, వినేవాడూ. ఒక నటుడు సంభాషిస్తూ
వుండగా వినవలసిన చెండ్లో నిటుడు వినకుండా పర
ధ్యానంగా వుంటే ప్రేక్షకులకు ఆ యిద్దరిపట్లా పరధ్యానం
కలుగుట తప్పదు. నీవే వినకపోతే ప్రేక్షకులు అంతకన్నా
వినరు. ఒకడు శ్రద్ధగా వింటూవున్నప్పుడే ఇతరులకుకూడా
వినాలని ఆశ కలుగుతుంది. ఈ రహస్యం మరచకు.
అభ్యాససమయాల్లో ఎన్నో సార్లు ఆ సంభాషణలను
నీవు వినివున్నప్పటికీ, రంగస్థలంమీద మాత్రం వాటిని
కొత్తగా అప్పుడే వింటునట్లు నటించు.

జ్ఞాపి (Prompter)— జ్ఞాపకం చేసేవాడు కాబట్టి జ్ఞాపి
(ప్రోంట్). దర్శకుడుగాని, దర్శకుడిమాదిరిగా నాట
కాన్ని ఆమూలాగ్రంగా అనేక సార్లు పఠించిన మరొకరు
గాని ఈ జ్ఞాపి ఉద్యోగం నిర్వహించాలి. అభ్యాససమ
యాల్లో అతడుకూడా నిత్యం హాజరై పాలుగొనాలి.
సాధారణంగా నీ నటుడు ఎక్కడెక్కడో కథను సురచి
పోవడం జరుగుతూవున్ననో అతడు బాగా గమనించాలి.
ఆ తప్పు జరగకముందే అతడు జాగ్రతగా అందించాలి.
చెవులకింద ఆదే రోదగా అదినుండి అంతండాకా నాట
కాన్ని చదువుకుపోవడం జ్ఞాపికి అనవసర ప్రయోగం.
నటులకు కావలసింది ఎక్కడో ఒక మాట. అది అందించ
డంలో హుషారుగా వుంటే చాలు. నటులుతమ సంభాష
ణలలో కొన్నిటిని మరచిపోతూ వుండటం సహజం.

ఆ మరచిపోయినమాట అంత ముఖ్యమైనది కాకపోతే, దాన్ని అందించడానికి అదేపనిగా యత్నం చెయ్యవద్దు, అది అతి ముఖ్యమైనమాట అయితే, తప్పకుండా వెంటనే (బిగ్గరగానైనా సరే) అందించు. అలాటి ఘట్టాలల్లో ఒకప్పుడు నీ కంఠస్వరం ప్రేక్షకులదాకా వినిపించినాసరే, పరవాలేదు—క్షంతవ్యం. జ్ఞాపి తన పనిలోనిమిగిల్చిన వున్న సమయంలో ఎవడైనావచ్చి అతనితో బాతాఖానీ మొదలు పెడితే, తెరదగిన వెంటనే ఆ బాతాఖానీదారుని ప్రక్క తెర (వైడ్ వింగు) స్తంభానికి వరిచికట్టి పాతచెప్పుతో పద హాగుబొబ్బలు కొట్టండి.

రచయిత,

మ స వి

ఈ మూడు నాటికలూ కలిపి ఆడితే సుమారు మూడు గంటల కాలంపడుతుంది. 'నేటినటుడు' సమరమి ఒక గంట—'చేసిన పాపం' నలభైనిమిషాలలోపు— 'అల్లీముతా' (గేయాలుసహా) దాదాపు ఒక గంట — మూడు నాటికలకూ మధ్య రెండు విరామాలు ఒక్కొక్కటి పడేసి నిమిషాలు — మొత్తం ఇంచు మించుగా మూడుగంటలు.

ఈ సంపుటంలోని మూడు నాటికలూ ఏక్రమంలో ముద్రితం అయివున్నవో ఆక్రమంలోనే ప్రదర్శిస్తే బాగుంటుంది. ఎంగు కంటే మొదటినాటికలో పాలుగొనే నటులకు, మూడో నాటి కలో పాల్గొనడానికి కూడా అవకాశం వుంటుంది. మొదటి నాటికలో ఆర్థుడూ, రెండో నాటికలో నలుగురూ. చివర నాటికలో తొమ్మిండుగురు, మొత్తం 19 మంది పాత్ర

ధారులు వున్నారు. కాని 19 మందీ అవసరం లేదు. మొదటి నాటికలో నటులు మూడో నాటికలోకూడా వేషాలు వేస్తే మొత్తం 11 గురు నటిపోతారు (తొమ్మిండుగురు పురుషులూ ఇద్దరు స్త్రీలూ).

ప్రాథమికుల (Amateurs) కోసం అక్కడక్కడ కొన్ని సలహాలు ఇచ్చాను. వారికి అవి సహాయపడగలిగితే ధన్యం. ఈ నాటికలకు 'తొలిపలుకు' వ్రాసి యిచ్చిన శ్రీయ్యత సానం నరసింహారావు గారికి, నకబీవన్ గ్రంథమాలలో రెండో కుసు మంగా దీన్ని ప్రకటించిన సంపాదకులు శ్రీయ్యత మొవ్వూ, పీఠారెడ్డిగారికి, శ్రద్ధతో దీన్ని ముద్రించి సకాలానికి అందించిన శ్రీ లక్ష్మీ పవర్ ప్రెస్ వారికి నా ధన్యవాదాలు.

తె నా లి, }
4—4—44 }

కొప్పరపు సుబ్బారావు,
రచయిత.

హెచ్చరిక

లిఖితపూర్వకమైన నా అనుమతిని పొందకుండా ఈ నాటికలను ఎవ్వరూ ప్రదర్శించకూడదు. ధనకాంక్షచేత చేస్తున్న నియమం కాదని. వీటిని ప్రదర్శించేవారు నాకు ఏమీ ఇవ్వనక్కర్లేదు. వీటిని చక్కగా అభ్యాసం చేస్తామని తృప్తికరంగా ప్రదర్శిస్తామనీ నాకు మాటయిస్తే చాలు. వారికి నా అనుమతిని ప్రతిఫలా పేక్ష రహితంగా ఇస్తాను.

4—4—44 }
తె నా లి }

కొప్పరపు సుబ్బారావు,
రచయిత.

ప్రదేశం-బెజనాడలో సర్ మాధవరావుగారి మేడ

దృశ్యం—సర్ మాధవరావుగారి మేడలో మొదటి అంతస్తులో వున్న డ్రాయింగురూములోకి హార్మోనియమిస్టు నాగలింగంతునూ తబల్ రంతుతునూ రామశాస్త్రి ప్రవేశం.

రామశాస్త్రికి సుమారు 30 వయస్సు. బి. ఏ, పట్టభద్రుడు. అయితే, అతని వేషం మామూలు బి. ఏ.లలాగా లేదు. శెత్తిమీద జరీ ముతత తలపాగా - కళ్ళకు వెండి అద్దాలతోడు - చెవులకు చిన్ననాటిబంగారు పోగులు - ఓపెన్ కాలరు లేని నల్ల లాంగ్ కోటు - బిళ్ళకట్టు ధోవతి - మడత జరీ వల్లవాటు - వెండిపాన్ను చేతికట్టినాటు చెప్పులు - సుమరుమీద త్రిపుండ్రం.

నాగలింగానికి సుమారు 26 వయస్సు. శెత్తిమీద ఫెజ్ టోపీ, కళ్ళకు నల్ల ఫ్రేమ్ అద్దాలు, శెల్లపర్తి మీద ఓపెన్ కాలర్ కోటు, బిళ్ళగోచి కానుప్పర బూట్లు, చేతి హార్మోనియం వొకటి చంకలోవుంది.

రంతుకు సుమారు 36 వయస్సు. క్రాఫింగు జాటు-క్రాపింగుమీద గుర్రుగా చేతి రుమాలుతో కటుబిగింపులోపల వల బనీను - పైచ పక్కమెడ గ్లాస్టో జాబ్బు-కింద రంగు రంగుల గళ్ళలుంగీ - కాళ్ళకుబర్మాచెప్పులు. ఒక నీలిగుడ్డ సంచిలో తబలా చాగ్గా సుత్తీ పిడీ వున్నాయి. ఆ సంచినీ చేత్తో పట్టుకున్నాడు.

రామ. అయితే, నాగలింగం! ఆ పద్యానికి దేవగాంధారే బెట్టు అంటావా? (సోఫాలో కూర్చుంటాడు)

నాగ. (హార్మోనియము తివాచీమీద దింపుతూ) ఔనండీ తేటగీతాలన్నిటికీ దేవగాంధారే బెట్టు.

రామ. సీసపద్యాలతో?

నాగ. శ్రీరాగం.

రామ. కందపద్యాలకి?

నాగ. కాంభోజి. పద్యానికి, రాగానికి, ఈవిధంగా టక్ టక్ మని యతిప్రాసలు వుదిరితే ఆ మజాను ఇక అడగాలా?

రామ. అలాగైతే, మన నటకుల్లో ఒక్కరుకూడా అలా పాడడం లేదే?

నాగ. మన నటకులకు ఏం తెలుసును! పైపెచ్చు రాగాలన్నిటినీ పులగం వండి సంగీతాన్ని ఖాసీచేశారండీ! ఖాసీ! వీమిటో బీంస్లాసుట! జింగ్లాట! తిలాంగుట! బిభాసుట— ఆభాసు! మియ్యామల్లారుట—వల్లకాటి మల్లారం! రామ రామ! ఈ నాటకసంగీతం అటు దక్షిణాది సాంబారూ కాదు—ఇటు ఉత్తరాది వచ్చిపులుసూ కాదు (చూశావా నా పాండిత్యం అన్నట్లు సగర్వంగా గంతుకేసి చూస్తాడు. ఇలా చూడటం అతనికి బాగా అలవాటు)

రంతు. సచ్ హై సాబ్-సచ్ హై! మన హాక్స్లంతా రాగాస్కీ ఫట్టి బిర్యానీ బనాయా! తాళాస్కీ ఫట్టి పలావ్ బనాయా! (తబలాల సంచిని తివాసీమీద దింపుతాడు)

రామ. రంతూ! ఇప్పుడు మనకు కావలసిందేమిటంటే, మీ యిద్దరూ మీ అమోఘపాండిత్య సహాయంచేత నా పాటకీ నా యాక్షనుకీ అందం తెచ్చి, సర్ మాధవ రావు గారు నన్ను కాబాస్ అనేటట్లు చెయ్యాలి.

నాగ. అదెంత పనండీ! రంతూ నేనూ తగులుకుంటే రాశ్వయినా సంగీతం పాడాల్సిందే.

రంతు. సచ్ హై సాబ్.

రామ. ఆయితే, మాధవరావుగారు రాకముందే ఆ పద్యమూ కిర్రనా మళ్ళీ ఒక్కసారి రిహార్సలుచేద్దామా?

నాగ. ఓ, అవశ్యం (కూర్చోహిహోమ్మని 4½ శ్రుతి వేస్తాడు) రింతుమాడా కూర్చోని తబలా శ్రుతిచేస్తాడు.

నాగ. ఇహ కానియ్యండి శాస్త్రిగారు! ముందు పద్యమూ కిర్రనా?

రామ. పద్యమే. ఎంత శ్రుతిపెట్టావు?

నాగ. మీ శ్రుతేనండీ - వల్ల మూడు - బ్లాక్ త్రి!

రామ. వల్ల మూడా! (గొంతు సద్దుకుంటూ) ఇవ్వాలి ఇట్టి సొంతర్లు ద్విగుణంగా పడ్డయ్. గొంతు లేవదేమా అని అనుమానంగావుంది. వల్లమూడు వద్దు - తెల్ల నాలుగు వెయ్ - వైట్ ఫోర్!

నాగ. ఓ మీయిట్టం. రింతూ! శ్రుతి తగ్గించుకో. (హోమ్మనియం మీద నాలుగో శ్రుతి అందిస్తాడు)

రింతు. హెండ్కూహండీ! ఆదా శ్రుతేగా బేదం? తబ్లా మొహంమీద ఖపడా ముస్లయేసి వాయిస్తాలెండీ నుహ రాజ్! (నెత్తికి కట్టిన చేతిరుమాలు విప్పి తబ్లా మొహం మీద కప్పి చాటుతాడు. ఇప్పుడు ఏ శ్రుతో ఎవడు చెప్పగలడు?)

నాగ. భేష్! అలా వుండాలి హుషారంటే. ఇహ కానియ్యండి శాస్త్రిగారు! ఏ రాగం వాయింపమంటారు? దేవ గాంధారేనా?

రామ. ఔను. తేటగీతాని! దేవగాంధారేగా బెస్టు!

నాగలింగం దేవగాంధారిని అందిస్తాడు.

రామ. (జేబులోనుంచి ఒక కాగితం తీస్తాడు. గొంతు సద్దు కుంటాడు)

రంతూ! సర్ మాధవరావుగారిమీద, ఈ గీతముద్యన్ని
నేనే కవికట్టాను సుమా!

రంతు. హల్లా హైతే మంచి నాటక్ హూట్లీ రాసి, కొత్త
కంపెనీ పెట్టి ధుమా ధుమా సెయ్యండి మహారాజ్!

రామ. ఆ పుస్తకం లేకపోలేదు రంతూ! నాటకం వ్రాయాలనీ,
కంపెనీ పెట్టాలనీ, అందులో మీరో-అంటే కథానాయక
మీడి పాత్ర-మన మేధావీ-చాలానుమోహలంగా
వుంది. ఆ విషయంలో సర్ మాధవరావుగారి సలహా
తీసుకోవాలనే ఇక్కడికి వచ్చాను. సర్కారువారితో
సర్ అనే బిరుదుపొందిన ఆయనవంటి మహానటుడి
ముందు నిక్కసాని నాపాటా నాపొట్టియూనిక్కు—

నాగ. అంటే మూర్ఖురోగం కాబట్టండీ!

రామ. అబ్బే! ఆది హిస్టోరీయా — ఇది హిస్టోరీయూనిక్కు — అంటే
నాట్యకళ. ఇహ ఆరంభం నెయ్యండి మన థేనల్
రిహార్సల్సు.

నాగలింగం మళ్ళీ అందిస్తాడు దేవగాంధారి

రామ. (గొంతు మళ్ళీ స్వల్పకొని, కాగితం కేసి చూసి) మంచి
పోయా. నాగలింగం! కొంచెం ఆగు. పద్యానికీముంగు
రవ్వంతి ఇన్స్పైరింగ్ — అంటే ఉత్సాహకరంగా — చిన్న
పదనంకూడా వ్రాశాను. విను! (కాగితం చూస్తూ
చదువుతాడు.) “శ్రీయుత సర్. కే. మాధవరావు
మహానటులుంగారికి. శ్రీ పి. ఆర్. శాస్త్రి బి. ఏ..
సమర్పించిన ప్రశంసాపత్రం. మీ నటకార్జునమా!
నీవంటి నటులెవరూమూ శి కడుపారా కన్నందుకు(!)
(శాస్త్రికి ఉద్రేకం వచ్చినప్పుడల్లా భాషకీ భావానికీ

ఈవిధంగా బలాత్కారం జరుగుతూ (ఉంటుంది) ఈ యాంధ్రమాత - ఆంధ్రమాతయేకాదు, యావద్భారతమాత, అమంపానంద కందకత హృదయాకాశాంతిలో (!) ఓలలాడుతూవుని. ఓ ఆంధ్రులసౌభాగ్యమా! ఘనతపహించిన సర్కారువారు మీకు 'సర్' అను బిరుదును నాపాదించినందుకు (!) ఆంధ్రులెల్లట అభిండ ప్రహేళిక మునింగి యున్నారు. ఓ కళావంతుడా! చంద్రుని కొకనూలుపోగను చందమున ఈదిగువ తేటగీతిని దేవగాంధారి సహిత మ్మృగా (!) సమర్పించుకొనుచున్నటువంటి విధేయుడు, నాట్య కళాభిమాని, ఇన్ని పి. ఆర్. కాస్ట్రో బి. ఏ., "—ఏలా వుండటావ్ నాగలింగం?

నాగ. అచ్చతంగా ఉంది.

రంతు. బహుత్ ఆచ్చాస్తా సాద్.

రామ. హి హి హి ! ఇక నాటులను దేవగాంధారి.

నాగలింగం వాయిస్తాను

రామ. (అఖరుసారి గొంతు గట్టకుని, ఆరంభించాడు)

“నావ్యక్త యునుచెప్పులో నడిమిస్సభం!”

అంటే—ఓ సర్ మామూలగారి! నయపులోస్తంభం ఎంత ప్రాముఖ్యంగా కనబడుతున్నో, ఈ ఆంధ్రుల నాట్యకళ అనే అగాధ చెరువులో నీవు అంతప్రముఖుడవుగా కనపడుచున్నావునుమా అని ధ్వని దీన్నే ఇంగ్లీషులో సజెప్ట్ అంటారు. ఇది ఉత్తమకవిత్వానికి గుండెకాయ పంటిది.

నాగ. బరే మజాగా వుంది (రంతూకేసి చూపు)

రంతు. హా! హా! కాస్టిర్ సాబూక్ నోరూ హంత
షక్కర్ మీతా ! షక్కర్ మీతా !

రామ. ఇహ రెండో చరణం రిహస్యం.

వగరిగం పల్ల హాస్యానియం

రామ. “నాల్గవ పాత్రములందెల్ల నారి కేళ !”

అంటే - సర్ మా వరావు మహాశయగామా! కవిత్వంలో
నారి కేళ పాత్రానికి ఎంత గాంభీర్యం - అంటే డెప్త్ (Depth)
- ఫ్లంట్లంకో, నాట్యంలో ని జాకానికి అంతమజావుంది
సుమా అని ధ్వని. ఇహ చివర రెండు చరణాలు -

“నాంచి నటకడవయ్య ఓ మాధవుడా!

ఉర్వి యాంధ్రులలో నెల్ల ఉత్తముండ.”

పద్యం చివర శాస్త్రి దేవగాంధారితో ద్వంద్వద్వంద్వం
చేస్తుండగా నటేశం ప్రవేశం. నటేశం సర్ మాధవరావుగారి
ఇంట్లో రెండేళ్ళ నుంచి పనిచేస్తున్న ఉడిపి బ్రాహ్మణ
కుమారుడు. సుమారు 18 వయస్సు. నాంచి అంటే గామా
హుమారుగానూ వుంటాడు. గాంధీతోపి, తెల్లటిచొక్కా,
తెల్లటిలాగు.

నటే. (ప్రవేశిస్తూనే) ఎన్నాంగోసార్! - సార్! - సార్! -
ఇంకె గోలాగేలా ముడియాలి. (పైనున్న మేడకేసి చూసిస్తూ)
అమ్మగారు రొంబకోడంచేస్తారుసార్ !

రామ. షేము సర్ మాధవరావుగారి దర్శనంకోసం వచ్చాము.
ఇన్వార్ష ఉదయం 8 గంటలకి వారు నాకు అప్పాయింటు
మెంటు ఇచ్చారు. (శేముగో నుండి విడిటింగు కాగితం పిసి)
ఇదిగో నావిడిటింగుకార్డు. తీసుకువెళ్ళి వాకిచూపించు.

వట. (తీసుకొని) వారు బయటికి పూస్సివారు సార్! ఇంకా వరలే. వచ్చేటైందా అయింది. కాని మీరు గోలా గోలా శకుండా పైలెన్సుగా వుండాలి సార్! (పైనున్న మేడ కేసి మళ్ళీయూపిస్తూ) అమ్మగారీ కొంచెం దా ఒడంబు సరిలే.

రామ. మిసెస్ మాధవరావుగారికి సుస్తీగా వుందా? సారీ! వెరీవరీసారీ! బోయ్! డెల్ మిసెస్ మాధవరావు యం. ఎ., దిల్ మిస్టర్ ఏ. ఆర్. శాస్త్రి. రి. ఏ ఆఫీస్ ఆఫ్ ద మెట్రాన్ యూజువర్ సీటీ - సివిల్స్ యూ వర్ పిటీ ఇక్ ఇండియా - ఈజ్ వెరీ వెరీ సారీ.

లోమనశికం విచిత్రము

వాగ. అయితే, శాస్త్రిగారూ! మాధవరావుగారి భార్య యం.ఎ., చిదివారా!

రామ డౌను. మలతీదేవిగారు - అంటే మాధవరావుగారి భార్య - మద్రాస్ యూనివర్సిటీలో భవ్యగా ప్యాచయిన యం ఎ., ఆంగ్ల స్త్రీశత్రం (హాల్డంగా) తంతటతాను లావచేసి పెళ్ళాడింది. చాల సిమల్టజిడ్ గర్బ్ - అంటే సరిక్రొత్త వాగుడిస్త్రీ.

వాగ. ఈవిషయాలన్నీ మీకేలా లెలుసు!

రామ. మాధవరావుగారూ నేనూ మద్రాసు పచ్చయప్పాకారే జిల్లా ఒకేసారి చి. ఏ. చదివాం - ఒకేసారి ప్యాచయ్యాం, అప్పుడు సేతుఅయిన్ని 'నాథూ' అనిపిల్చేవాణ్ణి ఆయన నన్ను 'మైడియర్ రామా' అనిపిల్చేవాడు. మలతీదేవిగారు కూడా మద్రాసు క్రిస్టియన్ కాలేజీలో చదవుతూ వుండే వారు—

అడవిలో నర్ మోక్షమార్గము ప్రవేశం

మాధవుడి నయస్సు సుమాన కి2. పొడవ, పొడుక్కుతగిన
అవయవభట్టి, విశాలమైన నడక, దట్టమైన కనుబొమ్మలు,
కళ్ళు అట్టే పెద్దవికాకవాయినా. చూపుల్లో నిబిడ నిర్మల
తేజస్సు, అచలచలమైన ఆత్మ విశ్వాసాన్ని సూచించే గంభీర
ముఖ వైఖరి, కాని, ముస్టుల్లో ఏమిడాబుదర్పాలు కనిపించ
డంలేదు. అతాత్మ్యంగా చూసినవాళ్ళు అలాగని ఒకనటువని
కాని, స్కూలుచేత 'గర్' అనే బిరుదు పొందతగిన మహా
నటుడనిగాని గుర్తించుట కష్టస్యాం. మాధవరావునావడం
నోనే ముస్సులేచి నమస్కారం చేశారు. ప్రతినమస్కారం
చేస్తు మాధవరావు రామకృష్ణి బాగాపరిచించుతాడు.
వెంటనే పూర్వస్నేహం జ్ఞప్తికి వచ్చింది—

మాధవ! రామా!

రామ. జ్ఞాపకం ఉన్నానా మాధవా!—

ఇద్దరూ షేక్ హాండ్

మాధ. నీవిబిలింగు కార్మిద పి. ఆర్ కాస్త్రి అని ఉంది.
ఎవరోకదా అనుకున్నా. గామా! నన్ను చూడటానికి ఇంత
అట్టహాసం చెయ్యాలా! నీసహాధ్యాయినన్న సంగతి మంచి
బాధావా!

రామ. లేదు. కాని, నీవే మరచిపోయివుంటావని అనుకున్నా.
మాధవా! ఈయన మన పూర్వోక్త చాలాచెస్టుహాస్యస్థు
విప్లవర్ డి. నాగలింగం.

మాధ. చాలాసంతోషం. (నాగలింగం షేక్ హాండ్)

రామ. ఈయన రిటలా ధరంధర (!) శ్రీయ్యత రంతుమియా!

మాధ. బహుత్ ఆనంద్ ! (రంతుకు షేక్ హాండ్)

దంతు. అబ్బీదయా ! అబ్బీదయా !

మాధ. (స్వోంవైపుతిని) నటే! — నోయ్! —

నటే. (ప్రవేశించి) యస్ మాస్టర్!

మాధ. (నాగలింగన్ను రెండుచూ చూపిస్తూ) వీ రిద్దరినీ
లోపకి తీసుకువెళ్ళి ఫలహారం తాఫీ యిప్పించు. మా
యిద్దరికీ ఇక్కడే పెట్టి పెట్టు.

నటే. యస్ మాస్టర్! (ఆ యిద్దరితోనూ నిష్క్రమణం)

రామ. మాధూ! నీవు చాలా అప్పువంతుడవోయ్

మాధ. ఏదో — కొంతవరకు.

రామ. కొంతవరకేనా? నేను నమ్మను.

మాధ. ఎందుకని?

రామ. వయస్సా నడియావరం - వృత్తి చూద్దామా నవ్వడా
అనందంలో ముంచిలేస్తే నాట్యకళ - నీవా దేశంలోకల్లా
సర్కారునానిచ్చేత నర్ అను తిరుదు పొందిన విక్రేక ఆంధ్ర
నటువలె. కీర్తికి కీర్తి - డబ్బును డబ్బూ -

మాధ. (తేలులు తిడుతున్నప్పుడు అభివ్రుద్ధుడు) ఏదీ! — ఎక్కడ?

రామ. ఆమధ్య ఎక్కడో నువ్వూ బీదమీద కాన లో విహారం
చేస్తూ బాంకీ నోట్లు ఎడా పెడా వ్వించావటగా!

మాధ. నేనా! ! — లోకం అలా చెప్పుకుంటున్నదా! — ఇదీ
ఒకమతే. అప్పులవాణ్ణి ఎ బాగు.

(నటేకం ప్రవేశం. కాఫీకటిల్, కప్పునూ, సానద్దూ,
చెంచాలు, టిఫిన్లూ, పన్నూ వ్గైరాలం టీవాయమీద
పెట్టి, చుట్టూ కుర్చీలు వర్ది పెల్చిసోలాడు. ఇద్దరూ కుర్చీ
లల్లో కూర్చుంటారు. ఇకనాండి బరిగో పరిభ్రమణ నటవార
వచుతం.)

రామ. మాధూ! ఇకేంమి కావాలోయ్ నీకు? ఈ దేశంలో ఏకాపీహాట్లా చూసిన ఏ షాపులో చూచిన ఏ షాప్లోయే. నాటకంలో నీవు వేసిందేస్తే నాలుగువేలుకాకాన్ ఇన్వార్త బెజవాడ - మరోకనాడు సికింద్రబాదు - ఇంకోనాడు మద్రాస్ - మరోనాడు బెంగళూరు —

మాధ. ఇదంత సుఖజీవనమే అని అనుకుంటున్నావా?

రామ. నేనూ నీవూ నటనకొస్తున్నారే, ఇలాంటి వేదాంతం ఎంతయినా చెప్పగలను. మాధూ! నీవుమల్ల నాకూ అందు నాలుగు వందలు చెప్పున ఇచ్చి, రానూ పోనూ డబుల్ ఫస్టుకాసు లిచ్చి అలా చాలక నర్కాసివారు సర్ అనే బిరుదిచ్చి వీటికితోడు అండ్ దేశంలోట్లా యం. ఏ ఫస్టుగా ప్యాషెన మోస్టు సిమెంటేజ్డ్ గుల్ నన్ను రౌవ్ చేసి పెర్లాడిశి, నేనూ తీర్థాకూర్చిని అంగలను. 'ఇంత సుఖజీవనము' అని.

మాధ. (నవ్వి) రామూ! ఈ మెట్టు అంగుకోడానికి నేను పడిన శ్రమ యెంతో నీకు తెలియదు.

రామ. శ్రమ? అంతకంటే మూర్ఖులు శ్రమవేస్తే నేను-మరి నాకు అంగుతుందా ఆ మెట్టు? చూడు! నేలాగే నేనూ అడదచందాలు కలవాణ్ణి.

మాధ. నాటంబై ఎక్కవమాడా.

రామ. వయస్సుకూడా దాదాపు సమానం.

మాధ. ఔను.

రామ. చదువులో నీకు ఎంతమాత్రం తీసిపోను.

మాధ. నీవు చి. ఏ. లో సంస్కృతంకూడా ప్యాషెనట్లైతావకం.

రామ. (చాలా చరితాచరితో) అటువంటినాకు ఉమాపేరూ,

వుండా! నా ఫోటో ఉచితంగా యిస్తానన్నా వుమ్మకునే
వాళ్ళు వున్నారా! రోజుకు నాలుగు వంటలు సంపాదిస్తు
న్నావా! నాలుగువంటలు కాదు - డెసిమల్ నాలుగు
దమ్ముడిలుకూడా లేవు.

మాధ. అధ్యోపదేశ - ఎప్పటికైనా వస్తుందేమో మంచిరోజు.
రామ. (ఇంకా సింహావలోకనంలోనే వున్నాడు) నేను ఫస్ట్
క్లాస్ లో ఉన్నాను చెప్తున్నావా! నాలుగు దిగడంతోనే
నా మెడలో వున్న హోంబు వేస్తున్నారా! అదీగాక
బ్యూటీఫుల్ గలల్లు ఎవరైనా నాకు లెవ్ లెటర్స్
వ్రాస్తున్నారా!

మాధ. వ్రాస్తారు - వ్రాస్తారు.

రామ. ఔను. ఎందుకు వ్రాయకూడదూ అని నాప్రశ్న.
నాఅంద చందాల్ని ఈ దేశం ఎందుకు గమనించడంలేదు
అని తీవ్రంగా అడుగుతున్నా.

మాధ. ఔను. అదగవలసిన ప్రశ్నే.

రామ. మాధూ! ఈ ఆంధ్రదేశంలో ఉన్నంత పక్షపాతం
మరెదేశంలోనూ లేదు.

మాధ. కొన్నాళ్లు శ్రమపడాలి నీవు - ఫలితం అదే వస్తుంది.

రామ. ఎప్పుడు? చచ్చినతిర్వాతనా? — కానీ! (కుర్చీలోనుంచి
తిలాయిన లేచి, బాగా ఉపేతీసుకుని) మాధూ! ఇక
విను! ఇవ్వాల - అంటే, ఈ వైశాఖ ఒహుళ ద్వదితి
నాడు, ఉదయం (రిస్సువాడికేసి చూసి) ఎనిమిది గంటల
పద్దెనిమిది నిమిషాలకు - అమోఘమైన, అఖిలాంధ్రవాఙ్మయ
కళాచరిత్రలో సువర్ణాక్షరాలలో చెక్కింబడతగిన, మహా
కవ్యం చేస్తున్నా విను! ఈ రామకావ్యే ఇకనుంది

నాటకాల్లో మీలో సాత్రధాంచి, శ్రేష్ఠుల మెప్పు వహించి
అందనాట్యకళను ఉద్ధరించుటోం! ఇందుకు తప్పినయడల
ఆత్మహత్యను కావించుకొనుటోం!

మాధ. (మర్చీలో విరగబడి నవ్వుతాడు)

రామ. నవ్వు! ఇంకానవ్వు! (చాటీమీద కొట్టుకుంటూ) ఇది
రావణా గుం! దీని సంకల్పానికి తిరుగులేదు. లేదు.

మాధ. కాఫీముగించు - చల్లారిపోతున్నది.

రామ. నేను త్రాగనుం (బల్లమీదనుంచా చెయ్యి సాచి నటకుడి
లాగ పోజ్ పెట్టి) నీ పిలహా, నీ సానుభూతి, నీ సహాయం
నాకుకావాలి. ఇస్తావా? ఇస్తావా? మార్లాడవేం? — —
ఓహో! లెలుసుకున్నా. అర్థమైంది. నన్ను చూపి భయపడు
తున్నావు. నేను పైకి రావటం నీకు గిట్టదు.

మాధ. రామూ! నీ ముసుగు కష్టపెట్టడం నాకు ఎంతమాత్రం
ఇష్టంలేదు. అయినా చెప్పక తప్పదు. —

రామ. చెప్పు. నీవు చెప్పబోయేదేమిటో నేను గ్రహించా
పోలేదు.

మాధ. నీకు బోకంలో వున్న అన్ని కళలూ అన్ని విద్యలూ
సులభంగా సాధ్యమైతే కావచ్చు. నాట్యకళ ఒక్కటి
మాత్రం దుస్సాధ్యం. దానికి నీకూ చుక్క యెదురు.

రామ. (కోపం) ఎందుచే?

మాధ. నటుడికి వుండవలసిన లక్షణాలు నీలో లేవు.

రామ. (కసి) ఏమిటా లక్షణాలు?

మాధ. లక్షణాలనంగతి అలా వుంచి, ముందు నీలో వున్న
అటలత్వ

అవలక్షణాలను గూర్చి చెబుతాను.

రామ. యస్. యస్. చెప్పు.

మాధ. మొదటి అవలక్షణం — ఈ బల్లకు ఎంత భావప్రదర్యన శక్తి వుందో నీముఖానికి అంతే వుంది.

రామ. అదేమి? నేను నవ్వాగలను. ఏడవాగలను.

మాధ. మానవులై పుట్టినందుకు ఆ రెండూ అందరికీ తెలుసు.

రామ. స్త్రీజిమీద వొకప్పుడు నమయానికి ఏడుపు రాదనుకో అప్పుడు అమాంతగా హండ్ కర్చిపునో కళ్లు రెండూ గట్టిగామూసుకుంటా. తర్వాత నిట్టూరుపులు — గుక్కిళ్లు — ఎక్కిళ్లు — మధ్యమధ్య చీదులు. ఓమ్! ఈ ట్రిక్కులన్నీ తెలియని చవట, వాడూ ఒక నటుడేనా?

మాధ. నిన్ను చూసి నవ్వాలో ఏడవాలో తెలియకుండావుంది. మారోచ్చి. ముందు కాఫీ తాగు. చల్లారిపోతున్నది.

రామ. నన్ను పూర్తిగా డిస్కరేజ్ చేస్తున్నావు.

మాధ. రామూ! ఏడుపుకు చిహ్నం చేతిరుమా అన్నావు.

మరి — రాద్రం భీభత్సం భయానకం శృంగారం ఈ మొదలైనవాటికి ఎమి ట్రిక్కులు కనిపెట్టావు? ఈ ప్రధాన రసాల్ని ఆశ్రయించి వుండే క్రోధం రోషం, ఆశ నిరాశ, రోత మమత, రాగం విరాగం, ప్రళాంతం ఆవేగం, ఈ మొదలైన అనంతకోటివిభావానిభావాలకి ఎమి ట్రిక్కులు కనిపెట్టావు?

రామ. సరే, మధూ! ఏదైనా ఒక ఘట్టం నీముందు ఇప్పుడే యాప్తుచేసి చూపిస్తా. చూస్తావా మరి?

మాధ. ఇంతసేపూ చెప్పలేదేం! మహదానందంతో చూస్తా. అయితే, రామూ! ఇదివరలో ఎప్పుడైనా రంగస్థలమెక్కావా?

రామ. ఎక్కడేం ! ఒకసారి నాలుగు రూపాయలు కిరాయి తీసుకుని— అంటే మన సామర్థ్యం వాళ్లకు శాంపిల్ గా చూపిద్దా మనే ఉద్దేశంతో సుమా— ఒక పల్లెటూళ్లో కన్యాశుల్కంలో గిరీశంపాత్ర 'ధరించాను. ప్రేక్షకుల కరతాశ్చర్యమలతో ఆకొట్టం తాటాకులన్నీ దద్దరిల్లిపోయి నయ్.

మాధ. చాలా సంతోషం. రామూ! ఆగిరీశం ఒక్కసారి యాక్సు చేసి చూపించు. ఏదీ! ఆ “ఏమివోయ్! మైడియర్ షేక్ స్పియర్” ఒక్కొక్క అభినయం చెయ్.

రామ. (కంగారు) ఆ వచనం— అరెరే— అంతా మరిచిపోయా సుమా.

మాధ. నరే. ఇప్పుటి కిష్టం ఏదో వొక నవీనఘట్టం సృష్టించు కొని అభినయంచెయ్. మాడు! ఒక అమాయకుడు— నిరపరాధి—సాధువు—హత్యానేరంకింద ఆకస్మికంగా అరెస్టుచేయబడ్డాడు. ఆ నిరపరాధిని నీవే అనుకో. ఏంచేస్తావు ? ఈ అభినయించు.

రామ. (తల గోక్కుంటూ) అది— మనకు— అంతగా ఎక్కడను కంటా.

మాధ. పోనీ. మరో ఘట్టం. ఒకడు మీ పూజాశ్రావణరైయేళ్ల నుంచి పెద్దమనిషిలాగ దేవనం చేస్తున్నాడు. ఒకనాటి రాత్రి దేవాలయంలో ప్రవేశించి దేవుడి మెడలో వున్న పచ్చల పతకాన్ని నొంగిలిస్తూవుండగా నీ కళ్ళార చూచి వాణ్ణి పట్టుకున్నావు. ఆ పెద్దమనిషిని నీవే అనుకో. ఆఘట్టం అభినయించు. ఈ.

రామ. అటువంటివి కూడా— మనకు— అంతగా—

మాధ. పోనీ. కలకత్తా లాటరీలో ఒక టిక్కెట్టు కొన్నావు. ఆరు నెలలు గడిచిపోయినయ్. ఆసంగతీ మరిచిపోయావు. ఒకనాడు ఆకస్మికంగా లక్ష రూపాయలకి బాంకీ చెక్కు వచ్చింది. ఆ అదృష్టకాలివి నీవే అహో. ఆ ఘట్టం అభినయించు. ఊఁ.

రామ. అబ్బే! మన నాటకాల్లో ఇలాటి పిచ్చి ఘటాలు ఎందుకుంటయ్? ఏదో నలుడూ, హరిశ్చంద్రుడూ, దశరథుడూ, రాజరాజూ, సాంరంగధరుడూ ఇటువంటి ఉదాత్త నాయకుల సంగతి ఊహించాలి గాని, ఈ బాంకీ చెక్కులూ, ఈ ఖాసీలూ, ఈ వెగవ ఫౌరుక్లాస్ గత్తనూనా?

మాధ. ఒహో! పోనీ, నీ ఉదాత్త నాయకుణ్ణి ఒక్కసారి కాంపిల్ చూపించు. ఊఁ కానియ్!

రామ. అలా అడుగు మరి. హరిశ్చంద్రులో ఆ హరిశ్చంద్రుడు వల్లకాటి ఘట్టంలో కూర్చోని యేదే పద్యాలు పాడి చూపించనా?

మాధ. నాకు కావలసింది పాట కాదు. అభినయం.

రామ. ఔను. పద్యాలు పాడుతూ అభినయం కూడా చేస్తా.

మాధ. పాడుతూ అభినయం చేస్తే మేజవాణీ అవుతుంది. నాటకం కాదు.

రామ. మరి, అందరు నటులూ ఇప్పుడు అదే పని చేస్తున్నారుగా?

మాధ. చెయ్యవచ్చు.

రామ. కలెక్షన్లు వస్తున్నయ్.

మాధ. రావచ్చు.

రామ. ప్రేక్షకులు చప్పిట్లు కొడుతున్నారు.

మాధ. రామా! కలెక్షననుబట్టి కరతాళ ధ్వనులనుబట్టి నాటక ప్రదర్శనాల విలువను నిర్ణయించడానికి పూనుకుంటే, అలాటి కలెక్షనూ కరతాళ ధ్వనులూ నర్కసులకీ వస్తయ్. కోళ్ళ పందాలకీ వస్తయ్. పశుప్రదర్శనాలకీ వస్తయ్. దీని కేమంటావ్ ?

రామ. అయితే నీ అభిప్రాయ మేమిటి ?

మాధ. తత్వాత చెబుతా. ముంచు ఏదోఒక ఘట్టం - పద్యాలు లేకుండా సుమా - అభినయం చేసి చూపించు.

రామ. చూపిస్తే సహాయం చేస్తానా ?

మాధ. అవశ్యం.

రామ. ఏ ఘట్టం చెయ్యమంటావు ?

మాధ. నీ బుద్ధికి తోచిన - నీకు నచ్చిన - ఏ ఘట్టమైనా సరే.

రామ. (తీవ్రంగా ఆలోచించి) బలే. బలే. ఒక చిత్రమైన ఘట్టం స్ఫురించింది. చెప్తే నవ్వతావేమో !

మాధ. నవ్వను చెప్పు.

రామ. ఇంటికి వచ్చి చూసేటప్పటికి భార్య కనపడలేదు. ఏమిటా అని విచారించ గా, వీధిఆరుగుమీద పెట్టెదుకాణం పెట్టుకుని వుండే కుట్టు పనివాణ్ణి తీసుకుని లేచి పోయినట్లు తెలుసుకుంటాడు. ఆ ఘట్టంలో ఆ భర్త పొందే అవస్థను అభినయ చేస్తా.

మాధ. భేష్ ! భేష్ ! మాంచి రసవత్తరమైన ఘట్టం. ఏదీ - కానియ్. నలేకా !

సలే. (ప్రవేశించి) యస్ మాస్టర్ !

మాధ. బల్లా కుర్చీలు ఒకవైపుకు సర్దు. హార్మోనియం తబ్బాలు
తీసుకుపోయి వారికి ఆప్పగించు. ఇక్కడ వాటితో పని
లేదు. క్విక్ !

(బల్లా కుర్చీలు వెనక్కి సర్ది, తబ్బా హార్మోనీలతో నిష్క్ర-
మణం సేవేశం.)

రామ. (చేతికర్రా చెడ్డలూ కోట్ స్టాండు దగ్గర విడిచి)
నీముందు అభినయించడానికి చాలా భయంగా వుందోయ్.

మాధ. ఎంత మాత్రం వద్దు. రామూ! నీ కార్య సూరత్వానికి
చాలా అభినందిస్తున్నా.

రామ. అదీ గాక, వందలకొద్దీ పేక్షల్ని చూస్తుంటే కలిగే
ఉత్సాహం ఆవేశం ఒకే పేక్షకుడి ముందు కలగదు.

మాధ. కొంత వరకూ సత్యమే.

రామ. అసలు సంగతి - ఆ కరతాళ ధ్వనులు లేక పోవడం మరీ
బోసిగా కనిపిస్తున్నది.

మాధ. సందర్భానుసారముగా నేను కొడుతూ వుంటారే.

రామ. (జేబులో నుండి సిగరెట్ హోల్డర్ తీసి ఒక సిగరెట్టు
మాధవగావుకు ఇచ్చి ఒకటి తాను పట్టుకుని) నాకు అడ్డం
రాకుండా నీవు దూరంగా ఆ సోఫాలో కూర్చో. ప్లీజ్!
ప్లేజీ అంతా కావాలి నాకు. (సిగరెట్టు వెలిగిస్తాడు.)

మాధ. ఎక్కడ కూర్చోమంటే అక్కడే కూర్చుంటా (సిగ-
రెట్టు వెలిగిస్తూ) కానీ, రామూ! ఒక్క సంగతి మరచి
పోవద్దు. (వై.కే.డబ్ల్యు చూపిస్తూ) మాలికి కొంచెం
సుస్తీగా వుండి. చిగ్గరగా ఆరవవద్దు. (సోఫాలో కూర్చుం-
టాడు.)

రామ. (సిగరెట్టు పీలుస్తూ అభినయోద్యోగాన్ని తెచ్చుకుంటున్నాడు.)

మాధ. ఊ. ఇక ఆరంభం చెయ్. నాట్యాచార్యా! ఇదే ప్రేక్షకుల కరతాళ ధ్వనిపరంపర. ఆరంభం చెయ్. (చపట్లు కొడతాడు.)

రామ. (ప్రేక్షుల వైపు తిరుగుతాడు. పగలంతా సంసారం కోసం కష్టించి కష్టించి అప్పుడే ఇంటికి వచ్చిన భర్తవలె ముహురపడతాడు. చెండ్లుగులు ముండుకువేస్తాడు. ఎవరి కోసమో తెగ వెతుకుతున్నట్లు గదంతా కలయ మాస్తాడు. ఈ శాస్త్రీ పాశ్రవును ధగించే నటుడు ఈ అభినయాన్ని గాని, ఇక ముందు చేయ వలసిన అభినయాన్ని, గాని, హాస్యంలోకి ఎంతమాత్రం దింపకూడదు. శాస్త్రీయనస్సూర్తిగానే అభినయిస్తున్నాడు. ప్రేక్షకులకు మార్గం అది వికారంగా కనిపిస్తున్నది.) ఇందిరా! ఇందిరా!—పాగ్లేక్కరీ!—

మాధ. (జనాంతికంగా) టటకటా! మారు పాక వేల!

రామ. ఏది?—ఇచ్చట గానరాచేల?—చిత్రీముగ నున్నది. (రిస్టునాచి కేసి చూచి) పదియు రెండు అర్ధరాత్రీము. ఇట్టి యువవేళ నెచ్చటి కేసి యుండును? జీవితేశ్వరీ! ఇందిరా! ఇందూ!—హా! ఎచ్చట నున్నావు?

మాధ. (జనాంతికంగా) ఏ నెరుంగునును

రామ. (ఒక దారుణ అనూహనం ఆకస్మికంగా జ్ఞప్తికి వచ్చినట్లు ఉలికిపడి) ఔను ఔను. ఆ కుట్టు పుసాడు—ఫీ!—ఆనంభవము నిష్కారణముగా నెనుచునించు చున్నాను. నాయుందిర పనివ్రతా తిలకము. నీత, అననూయ, ఆరుంధతి, దమయంతి ఇత్యాది నారీను తల్లుల పవిత్ర చరిత్ర

మొల నెన్ని సారులో పఠించిన సంసారిణీ రత్నము.
సావిత్రి నాటక ప్రదర్శనమును బోయు నాలుగు పర్యాయ
ములు భక్తితో తలకించిన పరమసాధ్వీ. హరిశ్చంద్ర టాకీ
చిత్రమును ఆరుసారులు సందర్శించిన నిత్య సత్యప్రేమి.
అట్టి నా అనూర్యంపత్య! నా ప్రేమంపు బంధి, నా చిలు
కల కొలికి, నా మంద గమన, నా కుందరదన, నావిరిబోడి,
నా మగువ, నా లలన—

మాధ. (నవ్వును ఆతి ప్రయత్నంతో నిగ్రహించు కుంటూ)
మిత్రహా! ఆగవోయ్ కొంచెం! ఆహ!

రామ. (చాలాకోపంతో) ఎందు కాపావ్ నన్ను!

మాధ. నీ వచనరచన అంతగా నచ్చడంలేదు.

గామ. మధ్యమధ్య ఇలా ఆపేస్తుంటే యాక్క రనేవాడికి ఏం
ఉత్సాహం ఏడుస్తుంది? ఛీ! ఛీ! నామూడో అంతా దగ్ధ
పటలం చేసేశావు.

మాధ. అయితే క్షమించు. ఇకనుంచి నేను పూర్తిగానిశ్చబ్దం.
కానియ్.

రామ. (ఆమితప్రయాసతో వెనకటి స్థాయిభావాన్ని మల్లీ
నెమరు వేసుకుని) బేరా! వీధి యరుగుపైనున్న పెట్టె
దుకాణం బెక్కడ? అందలి యంగ్ టెయిలర్ — అవగా
దర్జీయువకుం డెక్కడ? పవిత్రసంసారిణియగు తా నెక్కడ?
నిజమగునా? — ఛీ! వట్టిభ్రమ! — కాని — ఉండు—
అనాటి విషయమెందు జ్ఞప్తి వచ్చు చున్నయది. వాడు—
లోనికి వచ్చెను. తాను — వాయిల్ సిల్కు నొసంగెను.
వాడు“జంపరు కుట్టుదునా? లేక బాడీయా? రవికయా?
ఫ్రాకా?” అనిప్రశ్నించెను. అమె“నాకు ఫ్రాకు బిగువు.

జంతువు వదులు. రవిక నాటు, బాడీబహిరంగము. కావున నో సాచికుడా! నీవే యూహించుకొని పనిచేయుము" అని మందస్మితముతో బ్రత్యుత్తరం బొసగెను. అతడు కూడ ముసిముసినవ్వుగా నవ్వెను. అదియెల్ల నస్మదీయ నేత్రద్వందముతో న్వయంబుగ వీక్షించితిని. మరి - ఆ నవ్వులోని యంతరార్థ మేమైయుండును ? - హా ! హృదయమా! తొందరపడకుము. అనుమానమా ! పికాచివై నన్ను వేధించకుము. ఓ భూమ్యకాశములారా ! ఓ నదీ నదమ్ములారా ! ఓ భల్లూక శార్దుల ఖడ్గ శరభ జంబూక మర్కట మార్జాలములారా !—

మాధ. (వ్యూహం దహించుకుపోతున్నది) ఆవు ! ఆవు నీ నాట్య ఛండాలు ! (సోఫానుంచి లేస్తాడు)

రామ. (తెల్లబోతూ) మాధూ ! నన్ను అవమానం చేస్తున్నావా!

మాధ. అవమానం ? నీకూకారు - నాకూకారు. దిక్కుమాలిన ఈ అంధనాట్యకళకు ఈ అవమానమంతా. (కోపంతగించు కంటూ) మిత్రుడా! అభినయం ఆత్మహత్య అనే రెండిట్లో ఏదోఒకటి చెయ్యకతప్పదు అని నీకు తోస్తే, ఆత్మహత్య నైనాచేసుకోగాని అభినయంబోలకపోవద్దు. నాట్యకళను ఆశ్రయిస్తే ఆర్థికంగా లాభిస్తుందనే ఆశ వుండవచ్చు. కాని, జీవనోపాధికి ఎన్ని మార్గాలు లేవు? జ్యోతిషంచెప్ప. భూతవైద్యం చేయి సినిమాపత్రిక పెట్టి అడ్వర్టయిజ్మెంట్లు సంపాదించు. లేకపోతే సోడాషాపు, కిల్లీదుకాణం - ఆఖరికి తట్టలో పెట్టుకుని దంతకాస్తాలైనా అమ్ము. అంతేకాని నాట్యకళను నవ్వులపాలు చెయ్యవద్దు.

రామ. (కోపంతో) నీవు సాహాయ్యం చేస్తావనే ఆశతోవచ్చా గాని ఇలా పూర్వచేస్తావని అనుకోలేదు.

మాధ. నీ మనస్సు కష్టపెట్టా. తెలుసు. కాని —

రామ. అయితే, చా నాట్యం నీకు నచ్చనేలేదా?

మాధ. నీది నాట్యమే కానప్పుడు నచ్చుట నచ్చకుండుట అనే వాదభేదానికి తావే లేదు.

రామ. నాది నాట్యమేకాదా? మరేమిటి?

మాధ. నాగరీక భాగోతిం. రామూ! ఆరదభానికి బదులు ఫేస్ పాడర్, తుమ్మబంకకు బదులు స్పిరిట్ గమ్ము, సవరాలకు బదులు విగ్గులు, నూనె కాగడాలకు బదులు విద్యద్దీపాలు, ఆకు పందిళ్లకు బదులు శేకులసోల్లు - ఇంతేభేదం. అయితే అనలు భాగోతానికి ఒక గుర్రువూ ఒక నియమం ఒక పదతి ఒకశిక్షణ ఒక సాంప్రదాయం ఉన్నాయి. ఈభాగోతంలో ఎవడికి వాడే గురువు. ఇందులో, పద్యాలుపాడటమే ఆభి నయసర్వస్వం. పద్యాల సంఖ్యనబట్టే పాత్ర ప్రాధాన్యం. కిరాయి మొత్తాన్నిబట్టే నటకుని యాన్నత్యం. 'అపూర్వ నట కాంచినేష'నను బట్టే నాటకానికి గౌరవం.

రామ. ఈ విమర్శ నాకేమీనచ్చలేదు. మాధూ! నాట్యకళలో ఇప్పుడు ఎన్ని ఇంప్రూవుమెంట్లు జరిగాయో గమనించ కుండా విమర్శచేస్తున్నావు. మునుపు నాటకం ఆడాలంటే మా చెడ్డ గతరగా వుండేది. ఇప్పుడు ఏ తెజపాద నువో తెనాలినువో ఏ కంట్రాక్టర్ టక్ టక్ మని వైర్లు టీ. మం. వోలు పంపిస్తే ~~తేలుగ్గి నేనానోనానాటకమే~~ నరే నిమిషాల మీద ఆడి పారేసాయుకు అండ్ల నాట్య కళోద్ధరణకోసం ఇంత క్రద్ధగ్రాసం ~~మీద ఆడుకుంటుంది~~ కంట్రా క్టు నిద్రాహారాలు వివరించి, తిన్న పూలో ~~కొన్ని~~ పూలోపండక, రైల్వే కంపార్టుమెంట్ల కల్యాణగా, పూసే

లింగు బ్రంకులే తలగడలుగా అవ్వకపోయి పడుతుంటే, నీవు వాళ్ల కళాదీక్షను - వాళ్ల కళా ఆవేశాన్ని - ఆవేశమేకాదు, ఆ కళాదేవతను అమాంతంగా ప్రత్యక్షం చేసుకోడానికి ఆ ధక్తులు చేస్తున్న ఆ కఠిన తపస్సును —

మాధ. (మేడగది కేసి చూపిస్తూ) దయచేసి, నెమ్మదిగా నూట్టాడు.

రామ. త్నమిరియ. మాధూ! అటువంటి నటమార్తాండులు, నాట్యా చార్యులూ —

మాధ. చాలించు నీ ఉపన్యాసం. ఏండ్ల కొలది కష్ట పడినా, జీవితాన్ని దానికే అంకితం చేసినా, లోతు తెలియని గంభీర, నిశ్య సూతన, సర్వాంగ సుందరమైన ఈ నాట్య కళను చివరకు పద్యాల భాగవతార్థకూ, తాపిటాలిస్తు కంట్రాక్టుకూ, అప్పగించి, ఇదే కళ అంటూ ప్రేక్షకులను మభ్యపెట్టి, అనవ్యయ ఆభి రుచులను వారికి అలవాటుపరచి, సంఘ కళ్యాణానికి దేశ కళ్యాణానికి ఉపకరింపవలసిన ఈ మహోజ్వల సంస్థను పద్యాల పైల్వసులకు నీపట్లకు మల్లరంగంగా మార్చి, పాట పాడలేని అనేక మంది మహోత్తమ నటమలకు, కొత్తదశాంశం యిత్తించే అనేకమంది నవయువక నటులకు, రంగ స్థలంలో ఆడుగు పెట్టటానికి కూడా ఆస్కారం లేకుండా చేసిన పిరిట నటమార్తాండులట! నాట్యా చార్యులట! హాస్యాస్పదం !

రామ. మాధూ! (మేడకేసి ఈసారి తాను చూపిస్తూ) నాకు వాచ్చరిక చెప్పి నీవు మకిచి పోతున్నావు.

మాధ. (వినపడలేదు.) ఆంధ్రనాట్యకళయొక్క ఈ దౌర్భాగ్య స్థితికి కళాభిమానియైన ప్రతి ఆంధ్రుడూ తల వంతుకోక

తప్పదు. నిలబడటానికి చెండు కాళ్లు వుంటే చాలు, మొగం మీద ముక్కు కండ్లతో వుంటే చాలు, ఆ విలక్షణ, విచిత్రము, శృవణదారుణ, జీవహిత హోమ్ నియంలో శ్రుతి కలప గలిగితే చాలు, అదేమీ లోపం కాదు మొదలొక్కని ధృతిరాష్ట్రమిదాకా, కంచుక మొదలొక్కని కాటి హల్చంద్రుడిదాకా, ద్వారపాలుడు మొదలుకొని ద్వారకాధీశుడుదాకా వెయ్యి జాలని వేషం లేదు - ఇయ్యని వానిది తప్పు. అయ్యో నాబం గారు నాట్యకళా!—

గా. (రోషంతో) కళ కళ అని ఊరికే ఏకలు పెడుతున్నావు మాధూ! కళంటే నాకూ కొంచెం తెలుసు.

మాధ. ఏమిటది?

గా. కళంటే అనో గమ్మత్తు - ఒక తంత్రం - ఒక తమాషా - మాధ. అయితే నీ సిద్ధాంతం తప్పక వివరించండి.

గా. హరిశ్చంద్ర నాటకం అనుకో. మనం చూస్తున్నా మనుకో. హరిశ్చంద్రుడు వల్లకాట్లో కూర్చోని యేడుస్తున్నాడు. అయితే సామాన్య మానవుడిలాగ బావురు మని యేవవకుండా, చక్రివల్తలాగా గంభీరంగా తాపీగా దిద్దగా తన కంఠాన్ని హోమ్లో ఐక్యం చేసి నాలుగో శ్రుతిలో నాదనామక్రియతో “రాలరగించు విమల గాంధర్వంబు విద్య మాకు” అన్నట్లు కళా సాంప్రదాయ సహితంగా యేడ్చాడు. ఆ యేడ్పుకు గండలు నీళ్లపోయి నువ్వు యేడ్చావు. నేనూ యేడ్చా. అంతా యేడ్చావు.

మాధ. అందరూ యెందు కేడుస్తున్నారో అని పాలు తాగే పిల్లలు కూడా బావురు మన్నారు. దానితో కళకూడా

యేడ్చింది - “అయ్యో! అనవసరంగా ఈ చంటి బిడ్డల్ని
యేడ్చించానే” అని -

రామ. నా పశ్చిమ సమాధానం చెప్పడానికి ఇష్టం లేక, ఎగ
తాళికి దిగావు. నా పశ్చిమ యేమిటంటే, ప్రేక్షకుల్లా
కలిగిన ఈ యేడ్పుకు - ఈరసానుభూతికి - నీ కళ ఏవిధంగా
సాను పడది? మాధూ! కళాగామ గిళాకాదు. నటకుడూ
కాదు అభినయమూ కాదు. ఆ హాయి, ఆ తెరలు, ఆ లైట్లు
ఆ హాస్యోనియం, ఆ నాదనామక్రియ, అన్నిటి కంటే
ముఖ్యంగా - ఆవచ్చి కూర్చున్న ప్రేక్షకుల భ్రమ, వా
తనృత్యం, వారి పాఠవశ్యం, ఇవి ముఖ్య కారణాలు.
వీటిని తీసిపారెయ్య - నీ కళ వల్లా, నీ అభినయం వల్లా
మూల సున్న ముసలమ్మకు కూడా చలనం కలగదు.

మాధ. రామూ! ఈ నాట్య కళను గూర్చిన కొన్ని అభిప్రాయాలు
నీ బుద్ధిలో స్థిరపడి పోయినవి సుమా!

రామ. నీవు ఓడిపోయినట్లు ఒప్పుకుంటున్నావా?

మాధ. (నవ్వి) నేను ఓడినా గెల్చినా, కళను గుఱించి మనకు
ఒక చర్చ జరిగింది. చర్చకు ఫలితంగా అనేక విషయాలు
పరామర్శకు వచ్చినయ్యే. ఇదే పరమాధ్యం. రామూ! (మేడ
గదికేసి నూపిస్తూ) బహుశా మన అరుపులకు లేచేపుంటుంది.
నాట్ ఏ బ్యాంక్ ఐ యామ్! నాక్టరు వచ్చాడో లేనో
ఇంత వరకూ కనుక్కో లేదు.

రామ. మాధూ! నాట్యకళ పేరు చెబితే ఇల్లూనాకిలీ పెళ్లాం
నంసారం ఏమీ పట్టవు నీకు. అటువంటి నీతో కావరం
చెయ్యడానికి ఆ మాలతీదేవి ఒక ఏంజిల్ అయిఉండాలి.

మాధ. నిజమే. కాని సమానం అంటే రాట్నపు దారం. మరి లాగితే పుటుకున తెగిపోతుంది. ఆ భయం నాకెల్లప్పుడూ వుంది. రామా! ఒక్కసారి పలకరించి యిప్పుడే వస్తా మన్నీ. వెళ్లనా?

రామ. యస్. బట్ స్టేజ్ కిమ్ నూన్.

మాధ. ఏయ్! బోయ్!

నటే. (ప్రవేశించి) యస్. మాస్టర్!

మాధ. వీరికి కాఫీ దీసుకురా. (నిష్క్రమణం)

నటేశం నిష్క్రమణం

కూనరాగం తీస్తూ రామకాస్త్రి టబుల్ మిర్రర్ లో తన్నుతాను చూచుకొని తలవాగా కోటుహత్తాములూ కళ్లజోడూ వగైరాలు సగుకుంటాడు. తినకుతాను గుడ్ మార్నింగు కూడా చేసుకుని నవ్వుకుంటాడు. ఇంతలో నటేశం కాఫీ తెచ్చి బల్లమీద పెట్టి వెళ్లిపోతాడు. త్వరలో వస్తానన్న మాధవరావు ఇంకా రాలేదేం అనుకుంటూ అప్పుడప్పుడు గుమ్మంకేసి చూస్తుంటాడు. బల్లమందు కూర్చోని కాఫీ సేవిస్తుండంగా, గుమ్మం లోపలనుంచి ఏవో చప్పుడు వినిపిస్తుంది. ఆలికిపడి లేస్తాడు. గుమ్మంకగ్గరికి వెళ్తాడు. వింటాడు. చప్పు డేమిటో అర్థంకాలేదు. మళ్లీవచ్చి కాఫీసేవిస్తుంటాడు. గుమ్మంలోపలనుంచి ఈసారి మాధవరావు మూలుగు వినిపిస్తుంది. రామకాస్త్రి తిరిగి చూస్తాడు. మాధవ రావుకనపడటంలేదు. కాని, అతని చేతులు పనికిపోతూ ఆ డోర్ కర్రను పట్టుకుని పులుకు తున్నయ్. మెల్లగా ఆ

కర్తవ్యమతోనుకుంటూ మాధవరావుప్రవేశం. మాధవరావు ఇందాకటి వ్యక్తిలాగ కనబడటం లేదు. అనిర్వచనీయ మైన ఒక దారుణ మనోశాధ ఆకస్మికంగా అతణ్ణి గ్రసించి పుమిల్చి తెమిల్చి కుంగదీస్తునట్లు ఆపాదమస్తకం కంపించి పోతున్నాడు. దేహం వంగి పోయింది. కళ్లు కల గంటున్నట్లు వున్నయ్. ఈ ఆయిదారునిమిషాల వ్యవధిలో అతడికి ఇరవైయేళ్ల వయస్సు గడచి పోయినట్లు కనిపిస్తున్నాడు. చెతిలో ఒకకవరూ ఉత్తరం ఉన్నయ్.

రామ. (మాధవరావును చూచి నిశ్చేష్టుడై పోయి, కొంత సేపటికి తెలివి తెచ్చుకుని) ఏమిటిది? - ఏంజరిగింది? - మాధూ! - మాధూ! —

మాధ. (మాటలు అమితి కష్టంతో పెరిగిపోయినట్లున్నయ్.) మరేమీలేదు. - ఆమె - (మేడగదికేసి చూస్తూ ఇక మాటచెప్పలేక అవసరపడతాడు.)

రామ. - ఆమె! - ఏమిటి?

మాధ. - గదిలోలేదు! - వెళ్లిపోయింది! -

రామ. వెళ్లిపోయిందా? - ఎక్కడికి? - ఎందుకు? -

మాధ. గదంతా వెతికా - ఈ ఉత్తరం - బల్లమీద - కనిపించింది, (ఉత్తరం తెరిచి చూస్తూ) అక్షరాలు అలుక్కు పోతున్నయ్ - చదవలేను.

రామ. (ఆమె లేచిపోయిందా అనే ఆశమానంతో చకితుడౌతూ) అంటే - ఆమె నిన్ను విడిచి — — — ఇంత దారుణం! - సంభవమా!

మాధ. (జవాబు చెప్పడానికి లజ్జించి తలవాలి కుప్పలాగ కుర్చీలో కూలబడి, కంపిత హస్తంతో ఉత్తరాన్ని కాస్త్రీకి

అందిస్తూ) చదువు, ఏమి వ్రాసిందో చదువు. కొంతవరకే నేను చదివా. అప్పటికే అంధకారం కమ్మింది.

రామ. (కాత్రి మాడా కంపిస్తున్నాడు. ఉత్తరాన్ని అందుకున్నాడు. చదవడం ఆరంభం చేశాడు. చదవడం సాగిన కొద్దీ ఉత్తరంలో విషయాలు తేట తెల్లమైన కొద్దీ ఆతడి గొంతు వెలుగు రాస్తుంది.) “నా ఒకప్పటి భర్త సర్. కె. మాధవరావు, యం. ఏ.పి. హెచ్. డి. ఎడింబరో గారికి. మీ ఒకప్పటి భార్య మాలతి వ్రాయు విశేషాలు. మహాశయా! ఈ ఉత్తరం మీరు చూచుకొనే లోపుగా నేను చాలా దూరం వెళ్లిపోయి వుంటాను. ఈవిధంగా లెగ తెంపులు చేసుకోవడానికి ప్రబల కారణం వుంది.”— ఉత్తరం చదువుతుండగా మాధవరావు పొందే అవస్థను ఆ పాత్రిధారే ఊహించుకొని అభినయించాలి. ఇక మీదట గ్రంథకర్త చీటికి మాటికి బ్రాకెట్లలో నూచనలు చెయ్యడం ఉత్తమ నటుణ్ణి అవమానించడమే అవుతుంది.

మాధ. కారణం!—కారణం!! ప్రతి నీచ కృత్యానికీ ఏదో వొక కారణం వుంటుంది.

రామ. “మిమ్మల్ని నేను మొట్టమొదట సారి రంగ స్థలం మీద చూచాను. మీ నాట్య కాళల్యానికి ముగ్ధురాల నయ్యాను. ప్రేమించాను. పెండ్లి చేసుకున్నాను. ఇది రెండేళ్ల క్రితం సంగతి. ఈ రెండేళ్ల నుంచే నా అనుభవం వల్ల తెలుసుకున్న పరమ రహస్యం ఏమిటంటే, నటుణ్ణి భర్తగా వరించడం కంటే నావరాయిని మెడ గట్టుకోవడం నాణ్యమైన పని. అని”—

మాధ. అబద్ధం! అబద్ధం! నావల్ల తగతు అలాటి అనుభవం ఎన్నడూ కలగ లేదు. లేదు.

రామ. “మీకు మీ నాట్య కళే ప్రపంచం. అదే స్వర్గం. అదే మోక్షం. ఆ ప్రపంచంలో మీ భార్యకు గాని, ప్రియకు గాని, సంసారానికి గాని ఎక్కడా చోటు లేదు. మీకు రాత్రొంతా నాటకంలో వేషం—నాకు రాత్రొంతా ఇంట్లో నిద్ర. నాకు పగలంతా ఇంట్లో మెలకువ—మీకు పగలంతా ఇంట్లో నిద్ర. మీరూ నేనూ భార్యా భర్తలమై ఒక ఇంట్లోనే కాపరం చేస్తున్నా, శలితాన్ని బట్టి మీరు పూర్వార్థ గోళంలోనూ - నేను పశ్చిమార్థ గోళం లోనూ వున్నట్లే నాకు అనుభవ మైంది.”

మాధ. కాదు. కాదు. ఇదే నిజమైతే, ఈ రెండేళ్లలో ఒక్క నాడైనా నాతో ఎందుకు చెప్పలేదు? వట్టిది. వట్టిది. తాను చేసిన సిగ్గుచాళిన పనికి ఇదో సాకు! నెపం!

రామ. “కాబట్టి మీకూ నాకూ నేటితో అన్ని సంబంధాలూ రద్దు. నేను ఇక నుండి ఆ ఫేమస్ షేక్స్పియరియన్ యాక్టరుమిస్టర్ కే. సి. చారీ బి. ఏ. గారి స్వాధీనంలో ఉంటున్నాను.

మాధ. చారీ! చారీయా! - ఆ స్కాండ్రల్!

రామ. “అయిన మీకంటే గొప్పనటుడని నా అభిప్రాయం.”

మాధ. ఓ డామ్ హీమ్!

రామ. మాధూ! ఈ ఆచారిగారు నాకు తెలుసు. వట్టిరోగ్, ఏ రైల్లో చూసినా ఈవెధవ మొహమే. కాని టిక్కెట్టూ వుండదు - నాడి కార్డుమూ వుండదు.

మాధ. కిందటి నెల మద్రాసులో నా ప్రదర్శనమైన వెంటనే గ్రీన్ రూములోకి వచ్చి షేక్ హండిచ్చి కలబొల్లి స్తుతులన్నీ చేశాడు. డామ్ ది కట్ త్రోట్!

గమ. “ఒకవేళ, కోర్టు ద్వారా నన్ను రప్పించుకోడానికి యత్నం చేస్తారేమో, చేసినా మీకునుఖం వుండదు. ఎందుకంటే, కట్టె మీదైనా మనస్సు మిప్టర్ చారీది. ఇట్లు మాలతి.”

కాథ. సిగ్గుమాలిన వ్రాత! హృదయంలేని రంపే! - నేను సమృద్ధు! సమృద్ధు! మాలతి హృదయం నాకు బాగా తెలుసు. ఇది తనకు పుట్టిన బుద్ధికాదు. ఆ రాస్కెలే ఏమీమో బోధించి వుంటాడు. బేను. ఇప్పుడు అన్నీ జ్ఞాపకం వస్తున్నయ్యే. నేనులేని సమయంలో వాడు మూడు నాలుగు సార్లు ఇక్కడికి వచ్చినట్లు బోయ్ చెప్పాడు. ఓ డామ్ ది షర్ట్ డబుల్ ఫేస్డ్ విల్లన్!

గమ. మాధూ! నీ ఆవస్థమూచి నా హృదయం నీరై పోతున్నది. మాలతీ యం. ఏ, అంటే ఇంత కిరాకీకృత్యం చేస్తుందని కాని, ఇంత చౌకబాగు ఉత్తరం రాస్తుందని కాని కలలో నైనా అనుకోలేదు. అమె మద్రాసులో చదువుతుండగా చాలా సార్లు చూశాను. మాట్లాడాను. ఎంత గుడ్ గరల్! ఎంత కల్చర్డ్ గరల్! - ఇప్పటికీ ఇదంతా నిజమాన్వర్తమా అని ఇంకా భ్రాంతి పడుతున్నా.

కాథ. న్వర్నం?! - మై గాడ్! న్వర్నం కాదు. కళ్లయెదుట పికాచన్యత్యం చేస్తున్న భయంకర సత్యం! (డోర్ కట్టిన వంకకుపోతు) ఈ పరిస్థితిని నా చేతులారా తెచ్చి పెట్టు కున్నా. ఇదంతా నాబుద్ధిజాడ్యానికి ఫలితం. నేను పూల్ను! ఇడియట్ను! (డోర్ కట్టినలో మొహం దూర్చి ఒక్కసారి బావురుమంటాడు. తర్వాత మళ్ళీ ప్రేక్షకులవైపు తిరుగు తాడు. కళ్లలోనుంచి బొట బొట అశ్రువులు గాలుతూనే వున్నయ్యే) నేను నాట్యకళకి నాజీవితాన్ని అంకితం చేశాను.

నిజమే. కాని — నాట్యకళకంటే అనందమయమైన ఒక జీవకళను నా మాలతి నాకు చూపించింది. ఇక—ఇప్పుడు— నాకు బ్రతుకు — ఏదా! — నిర్జీవం! నిశ్శబ్దం! (ఈ రసంలో నుంచి కొంత సేపటికి గభాలున స్థాయి మార్చి) ఔను. ఔను. నేను విడవను! విడవను! మాలతి నాది! నాది! అమెకోసం ప్రపంచమంతా గాలిస్తా! నాకు కనపడనియ్య కుండా ఏ స్కాండల్ ఎక్కడ దాచగలడో చూస్తా! రెట్ హిమ్ దివేర్ !

రామ. మధూ! ఆరాస్కెల్ ఇప్పుడు మద్రాసులో వున్నట్లు ఇటీవలనే విన్నాను. అక్కడ ఒక నీనీమా డైరెక్టరుతో స్నేహం కలిపాడనీ, ఆ డైరెక్టరు తీసిందే ఒక బొమ్మ — ఆడిందే మూడు రాత్రులు — గల్లంతైనది రెండు లక్షలు అనినీ, అరోగ్గా ఈరోగ్గా కలిసి ఇప్పుడు ఒక నాటు కోటి చెట్టియారుకు మాంచి బట్టర్-ఆంపే నున్నటివెన్నను- పూస్తున్నారనీ సినీమాపక్షులుకొన్ని చెవిలోచెబుతున్నయ్. కాబట్టి ఈమె మద్రాసే పోయివుంటుంది.

మాధ. మద్రాసులోనే కాదు- ఏడు నమద్రాలూ దాటిఅవతలి వొడ్డున ఉన్నా సరే విడవను! విడవను!

రామ. ఉండు. ఒక ఆలోచన. (రిఫ్లెక్షన్స్ చేసి చూచి) తోమ్మిదికి అయిదునిముషాలు వుంది. అరేరే! సర్దిగా గ్రాండ్ ట్రంకు ఎక్స్ప్రెస్ కు డిపార్చర్ టైము. ఇక నేం? దాల్లోనే వెళ్ళి వుంటుంది. మంచిది. మధూ! సేనూపస్తానీతో. ఇద్దరంకలిసి గాత్రిమెయిల్లో మద్రాసు వెడదాం. అక్కడ ఆ వెధవ ఏ గర్లలో దాక్కున్నావరే వట్టుకుని రెన్ని యాడ్వి అమాం రంగా కూమ్ నదిలో ఎత్తిపారేద్దాంఅలాంటిరాస్కెల్సుకు ఆరొచ్చులో స్నానము చేయించడమెవర్నా డండన.

మాధ. — ముందు పోలీసు స్టేషనుకు పోయి ఇన్ ఫర్మేషన్ ఇస్తే బాగుంటుందేమో? — ఛీ! వద్దు. అవమానం. అపకీర్తి. భరించలేను!

రామ. కాని - వాళ్లకు చెప్పివుంచడం మంచిదని నాకుకూడా తోస్తున్నది.

మాధ. చెప్పుక దీరదా? — ఓ! ఎంత దుర్మనం! — సరే! నీవు వెళ్లి నటేకాన్ని కలుసుకొని డ్రైవరుతో చెప్పి నాకారు సిద్ధంచేయిస్తావా?

రామ. యస్. యస్.

మాధ. (కాస్త్రి చెయ్యి పట్టుకుని) రామూ! త్వరగా రా! నీవు లేకపోతే ఈ పాడు ఇంట్లో శూణమైనా వుండలేను.

రామ. డోంట్ వారీ మాధూ! ఇలారా, సోఫాలో కూర్చో. (కూర్చోపెట్టి, గుమ్మంవైపుకు పోతూ) ఏయ్ గోయ్! గాయ్! డ్రైవర్ని పిలు!

అంటూ పోతుండగా, మాలతి ఆతనికి అడ్డంగా ఎదురుగా ప్రశేకించినప్పుడు నిలబడుతుంది. ఆమెమాలికా? మాలతి రూపంతో వచ్చిన దయ్యనా? కాస్త్రి కొణ్య బారిపోతాడు. తర్వాత వెమ్మదిగా వెనక్కి అడుగులు వేస్తాడు. సోఫాలో కూర్చోపెట్టబడిన మాధవరావు ఇందాకటి నుంచి అలాగే తలవంచుకొని ఉన్నాడు.

రామ. (గొంతులో తడిలేరు.) మాలతి! మాలతి! - మాధూ! - మాధూ! మాలతి! —

ఇందాకటి నుంచి తలవంచుకుని బాధతో మూలుగుతున్న మాధవరావు ఈ ఘట్టం జరిగుతున్న సమయంలో ఆ

మూలుగును క్రమంగా కూన రాగం లోకి దింపి, పై సంభాషణ ముగిసేటప్పటికి ఘక్కున నవ్వి మొహం పైకెత్తుతాడు. మాలతి కూడా ఘక్కున నవ్వుతుంది. మాధవరావు లేచి చూలివైపుకు వస్తాడు. మాలతిఆతడి వైపుకు వెళ్లుతుంది. ఇద్దరూకలిసి పెద్దపెట్టున నవ్వుతారు. శాస్త్రి ముఖవైఫిరిలో నిజమైన నటలక్షణాలు ఇప్పుడు తమంతట అవి తొణికిసలాడుతున్నాయి.

మాల. శాస్త్రిగారూ! ఎలావుంది యీ నాటకం?

శాస్త్రి. (కుర్చీలో కూలబడి వగటస్తూ) ఇంతసేపూ ఆడింది నాటకమా? - మైగాడ్!

మాధ. రామా! శక్తివంచన లేకుండా నీకోసం ప్రత్యేకంగా ఆడించాను. థాంక్ అజ్ ఓల్స్ ఫోర్స్!

మాల. శాస్త్రిగారూ! నాట్యమంటే లైట్లు తెరలూ ఫేస్ పాడర్ లిప్ స్టిక్ పిరియోగమ్మా, ముఖ్యంగా మీహారోడ్ నియం నాదనామ క్రియా ప్రేక్షకుల భవా ఈ మొదలై వేకాదనిన్నీ, వీటికంటే పరమశ్రేష్ఠమైన ఒక ఉజ్వలత ఒక నైత్యం ఒక శక్తి నాట్య కళలో వుంటనీ ఇప్పటికి మీకు యోధనడి వుంటుంది. నా మాధూ ప్రదర్శించిన నటనా కౌశల్యం ఎంతో అద్భుతంగా వుంది కాదూ?

రామ. అయితే-మాలతీదేవీ! ఇందాకటినుంచీ మీరు ఇంట్లోనే ఉన్నారా? మరి - మీకు సుస్తీగా వుందన్నారే? - ఇది కూడా మీ నాటకంలో ఒకవిటమా?

మాల. ఔనండీ. ఔను. మీరు ఇక్కడికి ఎందుకు రానున్నారో ముందుగానే ఊహించి, ఈ చిన్న ప్లాటు మీకోసం వీరు తయారు చేసి పెట్టారు. నాట్య కళని గూర్చి

పరిషత్తులో ఉపన్యాసాలు ఇవ్వడం కంటే చేతులనంత పరకు చేసి చూపించడమే కర్తవ్యమని మీ నిశ్చితాభిప్రాయం.

రామ. కాని - మాలతీదేవీ! మీవారు మీ కోసం ఇంచాకు గుండెలుపగిలి పోయేటట్లు యేడ్చారు. అది యెలా సాధ్యమైందో నాకేమీ బోధ పడటం లేదు.

మాధ. (నిగ్రహం వేలిగిస్తూ) రామూ! నటుడైన నాని హృదయం ఎల్లప్పుడూ దగ్ధిభూతమై వుండాలి. ఆ దగ్ధినాన్ని ఏ పాత్రలో నింపుతావో ఆ పాత్ర యొక్క ఆకాగ వికారాలన్నీ అది హత్తుకుంటుంది.

రామ. అయితే, మాధూ! మాలతీదేవి ఇంతసేపూ ఇంట్లోనే వున్నారన్న నంగతి యెలా మరిచి పోగలిగావు? మరిచి పోయినా ఈ కృత్రిమ వియోగ బాధను ఇంత ఆశ్చర్యకరంగా ఎలా అనుభవించ గలిగావు?

మాధ. నిజమైన నటుడికి గండు జీవితాలు ఉంటాయి. ఒకటి వ్యక్తిగతం - ఒకటి పాత్రగతం. ఈ రెంటినీ వేర్వేరుగా అనుభవించడమే నాట్య రహస్యం రామూ! నా మాలతీ నింంగా అంత పని చేస్తే, ఈ రంగస్థలం ఎక్కి ఇంత తీర్గిగా ఇలా పోర్నన్ ఆపగిస్తూ వుంటానా! అదైతే నిజం. ఇది నాటకం.

మాల (క్రొంపే నవ్వు నవ్వుతూ) శాస్త్రిగారూ! ఎప్పుడో ఒకనాడు అంత పని చేసి మీ స్నేహితుడి సత్తా పరీక్షించ వలెననే వుంది నుమండీ. ఎందు కంటే ఈ నటజాతి నమ్మ కూడని జాతి. రంగ స్థలంలో అరువు భార్యలను ప్రేమించి పరివేశత్వం అనుభవించ గలిగిన ఈ వ్యక్తులు, ఇంట్లో నిజ

మైన భార్యల యెడల చూపించే కేసు కూడా దొంగ
నటన యెందుకు కాకూడదు? మాధూ! నేను అంత పనీ
చేశాననుకో! అప్పుడు ఎలా నటిస్తావు?

మాధ. ఎలా నటిస్తానో చెప్పలేను గాని, ఎలా నటించనో
అదివార్యం చెప్పగలను.

మాల. సరే. అదే వినించు.

మాధ. (గభాలున పురాణ శైలిలో పద్యం పాడుతాడు)

అహ! మాలతీ! యెందు బోయితివి! క

ట్టా! యింక నేనెట్టు లీ

మోహంభోనిధి గొట్టుకొందు నిక రా

వే! నోవవే! కానవే!

అని మాత్రం నటించను.

రామ. మాధూ! మాలతీదేవీ! నా జీవితంలో ఇది చాలా
నుదినం నాట్య కళ యొక్క నిజ స్వరూపాన్ని ఇవ్వాలి
ప్రత్యక్షంగా చూశాను. నాటకంలో వేషం వెయ్యాలనే
ఆయేనుగు తాగునీరున నాకు ఇవ్వాలి కో పూర్తిగా వదిలి
పోయింది కాని, పద్యాలు శరవరంపరగా పాడేసి ప్రేక్ష
కుల చెవుల్లో శంఖారావాలు పూరించి, వారి కరతాల
ధ్వనుల సుధుర శబ్దం ఒక్క సారైనా వినకుండా చావ
మంటే అది నాకు అసాధ్య కార్యం. నా లోపం మీదిగ్గర
ఎందుకు దాచాలి? కానీ, నా వ్యసనం తీర్చుకోడానికి
మన పెద్దలు వీధి పురాణం అనే ఒక చక్కని సంస్థను
నిర్మాణం చేసి వుంచారు కాబట్టి యీ నాట్య రంగం
నుంచి నిష్క్రమణం చేసి, ఇక దేవాలయ అరుగు రంగం
మీద ప్రవేశం చేస్తా. (ఈ సంభాషణ చేస్తూనే చెప్పలు

తొడుక్కుంటాడు. చేతికట్టి అందుకుంటాడు. గుమ్మంకేసి చూస్తూ) హలో! నాటలింగం! రంతూ! బయలుదేరండి! నాటకం క్లోజ్! (మాలతీ మాధవుల కేసి తిరిగి) గుడ్ మార్నింగ్ టు యూ బోత్! (వెళ్ళిపోతూ వుండగా)

మాల. } — వెళ్ళవద్దు. భోజనం రెడీగా వుంది. ప్లీజ్! —
మాధ. }

రామ. నో! నో! థాంక్ యూ! (నిష్క్రమణం)

మాల. (కొంటే తనంగా) మాధూ! ఇందాక నాకోసం ఎలా ఏడ్చావో చూడాలని చాలా ఆభిలాషగా వుంది. ప్లీజ్ వన్స్ మోర్! (చప్పట్లు కొడుతుంది)

మాధ. నో మోర్ యూ నాటి గరల్! కమాణ్! ఏయ్ నపేకా! బోయ్! ఆకలి! ఆకలి!

మాలతినీ చెయి పట్టుకుని లాక్కుపోతూవుండగా
తెర దిగుతుంది!

చీ సీ న పా పం

వచన నాటిక

అపహాస్యం (Satire)

మన సంఘ జీవితంలో అనుదినం కొత్త కొత్త బూటకాలు బయలు దేరుతూవుంటాయి. వాటిని ప్రతిఘటించడానికి అపహాస్యం అనే ఒక ఆయుధం మన చేతిలో లేకపోతే, అవి మనల్ని నిరంకుశంగా కాపించడం జరుగుతుంది.

ఏబూటకం మన అపహాస్యానికి గురి అయిందో, అబూడకం ఇకనుండి మనల్ని మోసం చెయ్యజాలదనుట నిర్ధారం. కాని, ఏబూటకాన్ని చూచి మనం నవ్వుకుండా ఉన్నామో, ఆ బూటకం ఇంకా 'పూర్వాచారం' 'పెద్ద మనిషితరహా' 'సనాతన సాంప్రదాయం' అనే అబద్ధమస్తులతో తన హేయ స్వరూపాన్ని మరుగుపెట్టుకుని మనల్ని మోసగిస్తూ వుందనుట నిశ్చయం.

ఆమూల్యప్రయోజనం కలిగిన ఇటువంటి అపహాస్యానికి ఏసంఘం తావియ్యదో ఆ సంఘంలో జీవించడం (విషక్రిమ న్యాయంగాతప, మరో విధంగా) గున్సహం. ఎందుకంటే అలాటి సంఘంలో డాంభికులూ పంచకులూ వేషధారులూ పండితం మన్యులూ నిరంకుశ విహారం చేస్తుంటారు.

మన హిందూ మన స్తత్వానికి అపహాస్యానికి చుక్కెయెదురు. ఆందులోనూ మతాన్ని అపహాస్యం చెయ్యడమంటే మనకు అనాదినుంచీ గిట్టని వ్యవహారం. మన పెద్దలు అలాటివాళ్లను నాస్తికులనీ వ్రాత్యులనీ పాపండులనీ పేర్లు పెట్టి, వాళ్లను నామరూపార్లేకుండా నాశనం చేశారు.

“ఎ బూటకమైనానరే ప్రచారబలం చేత కొన్నాళ్లకు 'సత్యం'గా పాతుకుపోతుంది.” — ఇదే పట్లరు సిద్ధాంతం.

సిద్ధాంతం మన పెద్దలకు ఇంకా బాగా తెలుసు. బూటకాల్ని సచారంలో పెట్టడం వాటిని ఖండించే అపహాస్యాన్ని రాజుండనకు అప్పగించడం, ఈరెండూ మన ఫాసిస్టు పెద్దలకీ పట్టరుకూ సామాన్య పద్ధతులైనా, మన పెద్దలు పట్టరుకింటే మరో మెట్టు ముందుకున్నాయి. 'మనుషులందరూ'నాన్ని కనిపెట్టారు. పన ప్రాచీన ఫాసిస్టుల్లో ఒకానొక సద్ధాంతం వివరించేది!—

వేద దేవ ద్వితీయానామ్
గురోర్నీనామ ధ్యేయకా
హరణి తేషాం జిహ్వ
నానకే గుహానికరాః.

(మార్క్స్ - లెనిన్ పురాణం : 4-44)

'వేదాల్ని దేవతల్ని బ్రహ్మ త. తి వైశ్యుల్ని గురువుల్ని మొదలు నిందిస్తారో వాళ్ల జిహ్వలుగా యాచిరికం చేసుకోసి పారేస్తారు'. అయితే నిందించే వివర్ణన చేయి అంటారేమో? ఆభేదంతోకీ విషయం ఏదే— మతి విషయాల్లో విమర్శనించడం విమర్శ.

'వేదాలు భగవంతుని వ్యష్టి అనుకోవడం వట్టి భ్రమ'— ఇది శుద్ధనింద.

హాసీ - 'ఇంటికి అతిథులు వస్తే ముఖ్యంగా గోమాంసంతో పిండివంటలు చేసి పెట్టాలి; అదే గొప్ప అతిథి సత్కారం అని వేదంలో చెప్పబడివుంది కదా—భగవంతుడు వేదకర్త అయితే ఇలాంటి జీవహింసను, ఆంశులూ గోహింసను ఇంత పరమ పుణ్యకార్యంగా ప్రశంసిస్తాడా? అని శంకిస్తావేమో అదీ వేదనిందే. 'సరే, ఈక్షోభంతా నాకందుకు! వేదాలు భగవంతుడు రాస్తేనాకే! మాబడిపంతులు రాస్తే నాకేం!'

అని దులబరించుకుంటావేమో? అదీ వేదనిండే. 'సరే బుద్ధి వచ్చింది. ఇకవేదాల ఊసే నేకేత్తను.' అని లెంపలు వేసుకుంటావేమో అదీ వేదనిండే.

అపహాస్యాన్ని చూస్తే మతానికి అంత భయం యెందుకు? ఎందుకంటే మతానికి మూలం విశ్వాసం. విశ్వాసానికి విరుగుడు విమర్శ. విమర్శకు నవ్యనుకూడా జోడిస్తే అపహాస్యమై మరింత ప్రమాదం చేస్తుంది. ఇలాటి వాతావరణంలో పెరిగిన మన సంఘంలో ఎన్ని పాఠబూటకాలు ఇవ్వడం ఎంత 'నిత్యనూతన సత్యా' లుగా చెలామణీ అవుతున్నాయో, వాటినిగూర్చి వ్రాయ బూనుకున్నవాడు, తాను భారత సాంఘిక చరిత్రను అద్యంతం వ్రాస్తున్నట్లు చివరికి తెలుసు కుంటాడు.

రచయిత

రంగ సామగ్రి

ఈ నాటికను సులభ సూత్రంగా ప్రదర్శించడానికి
కొన్ని సూచనలు:—

- 1 మొండి గోడ — ఎత్తు పొడుగూ వెడల్పూ ఉన్న జాతి చెక్కల పెట్టెకు కాగితాలు అంటించి రంగు పూస్తే సరిపోతుంది.
- 2 మొండి స్తంభం — ఇనప (లేక కర్ర) పీపాకు కాగితాలు అంటించి రంగు పూసి గోడ మీద నిలిచేటట్టే సరిపోతుంది.
- 3 వెనక తెర — వట్టి నీలాకాశం. లేత నీలం రంగు గల ఏ గుడ్డను కట్టినా సరిపోతుంది.

నా తీ క సామగ్రి

భిక్షువుకు జోలీ సొరకాయబుర్రా.

జోలిలో గోచిపాక, తాటాకుల గ్రంథం, అరటిపళ్లు.

సొరకాయ బుర్రలో నీళ్లు.

మాయకు మొహరీల పట్టు సంచి.

రాజకుమారుడికి మరొక మొహరీల సంచి.

పాత్రలు

ఒక బౌద్ధ భిక్షువు

ఒక దేశ దిమ్మరి

రాజ కుమారుడు - నలాందా పాలకుడు

మాయ - ఒక పూజారిణి

ప్రదేశం—నలాందా శిథిలాలు

గమనిక—ఈ నాటికలో వచ్చే పాత్రల వేష భారణం

అజంతా శిల్పాన్ని అనుకరించాలి.

సూ మ న

ఈ నాటికలో : స్వగతాలు గాని జనాంతికాలు గాని లేవు.
బ్రాకెట్లలో వ్రాయ బడినవన్నీ రచయిత సూచనలూ,
రచయిత ఊహాపోహలు.

ప్రదేశం—నలాందా శిథిలాలు

నలాందా శిథిలాల్లో ఒక పడిపోయినగోడ. ఆగోడలో సగంవిరిగిన ఒక స్తంభం. పొద్దిట్టువు ఆ పడిపోయిన గోడమీదకూర్చుని ఆ స్తంభ శేషానికి వీక్షించి విచారాధ్యానంలోవున్న సమయంలో మాయ నిశ్శబ్దంగా ప్రవేశించి మోకరించి అంజలి నిబద్ధయై అలవంతుకుంటుంది. మూరంగా పిల్లలతో గానం వినిపిస్తూ వుంది. కొంత సేపటికి భిక్షువు కలవగంతో లేస్తాడు - వింటాడు - చూస్తాడు.

భిక్షు. మళ్ళీ వచ్చావా నన్ను పీడించటానికి? —ముందు ఆ గానం ఆపించు.

మాయ. (గానం వినిపిస్తున్న వైపుకు చేతితో సైగ చేస్తుంది. గానం ఆగిపోతుంది) ఇందాక చాలావిసుగుతో ఉన్నావు. ఈ సార్తైనా ప్రసన్నుడవ్వొకవేళా అని ఆశతో వచ్చాను. తధాగతా!

భిక్షు. తధాగతుమా లేదు, -యధాగతుమా! లేదు! పో

మాయ. నీవు భగవంతుడవనీ, నా తొమ్మిదో అవతారమైన బుద్ధుడవనీ -

భిక్షు. ఆను!— నేను బుద్ధుణ్ణా? అదిచాలక భగవంతుణ్ణా! ఎవరు చెప్పారు నీకు?

మాయ. లోకమంతా చెబుతూవుంది.

భిక్షు. చెప్పుకోనియ్. నేను బుద్ధుణ్ణీకాదు-భగవంతుణ్ణీకాదు. దారిని పొయ్యే బికారుల్లో వొకణ్ణి. తెలిసిందా? ఇకపో!

మాయ. సిద్ధార్థా! భగవంతుడు తన నిజ వృత్తాంతాన్ని నిజ మైనభక్తులకు తప్ప ఇతరులకు చెప్పడనీ—

భిక్షు. ఆగు! నే నున్న ఈ ప్రదేశం పేరు ఏమిటి?

మాయ. ఇది వొకప్పుడు విశ్వ విఖ్యాత మైన నలాందా బౌద్ధ విహారం. ఇప్పుడు దానిని శిథిలా వస్థలో వుంది. కాని నర్వజ్ఞా? అగతా నాగత వేది వైన నీవు ఏమీ తెలియనట్లు నన్ను ప్రశ్నలు వేస్తున్నావు. ఇదికూడా భగవంతుడి లీలా వినోదాల్లో వొకటా!!

భిక్షు. ఈ నలాందా శిథిలాలు ఎందాకా విస్తరించి వున్నయ్యో చెప్పగలవా?

మాయ. కొంచెం హెచ్చు తగ్గుగా నాలుగు కోసుల దాకా.

భిక్షు. (లేచి బోలినద్రుకుంటూ) అయితే, ఈ గాడాంధకారం కూడా నాలుగుకోసులదాకా విస్తరించిఉంటుంది. సాయం త్రానికైనా దాటగలిగితే ధన్యుడీ—

మాయ. సుగతా! నన్ను తప్పించుకు పోవా అనుకుంటున్నావు. నేచేసిన నేరం ఏమిటి?

భిక్షు నేరం? యువతీ! 'తథాగతా' అనీ 'సిద్ధార్థా' అనీ సంబోధించి ఎర్రగా కాచిన సీసాన్ని నాచెవుల్లో చుక్క చుక్కగా నిక్షేపించడానికి నే చేసిన నేరం ఏమిటో చెప్తావా?

మాయ. నన్ను పరీక్ష చేస్తున్నావా! పోనీ. భగవత్! నేను వచ్చిన పని సఫలించేసి నన్ను పంపివెయ్,

భిక్షు. సరే. ఏమిటాపని? (మళ్లీ కూర్చుంటాడు)

మాయ. (తలవంచుకుని) సుగతా! నేను ఒక గారుణ పాపం చేశాను.

భిక్షు. (ఆవలిస్తూ) నీవంటి పదుమలకు అది అసామాన్య విషయం కాదు.

మాయ. చేసిన పాపం చెప్పకుని పాప పరిహారం పొందాలని వచ్చాను.

భిక్షు. ఎక్కడ నేర్చుకున్నావు ఈ నీతిరాజం?

మాయ. “యద్యాత్రాత్ కురుతే పాపమ్, తద్యాత్రాత్ ప్రతిముచ్యతే” అంటూ విన దినం నా భర్తగారు సంధ్య వారుస్తుండగా వింటూ వుంటాను.

భిక్షు. ఓహో! నీకు ఒక భర్త ఉన్నాడా! అందు వల్లనే పాపంచేసి వుంటావు.

మాయ. నేను మనస్ఫూర్తిగా చేసిన పాపం కాదని ఆ పర పురుషుని ఉదంతం చూడటం నాకు ఏమీ తెలియదు. ఆయన—

భిక్షు. వర్ణనలు వద్దు. సంగ్రహంగా చెప్పు.

మాయ. ఆ పురుషుడు ఒక మహాత్మాత్రతేజస్వినుడు. నుకుమార నుండ రుడు. నేనో ఒంటరిదాన్ని. సమయమా రాకాచంద్రి చంద్రికా పులకితం. ప్రదేశమమనోహర నురభిశ్శ్వసిత మైన పక్షిశోభ్యానం. అతడు మెల్లగా నావద్ద చేరి బెనిలో “మాయా! జగదేక సుందరీ! ఏమీ!”—

భిక్షు. అగు! ఆ కలుష భాషను మావద్ద ఏకరు పెట్టవద్దు.

మాయ. క్షమించు తథాగతా!—

భిక్షు. కాబట్టి నీ అనంతర కథా భాగం సులభ గ్రాహ్యం.

మాయ. ఔను సర్వజ్ఞా!

భిక్షు. సరే. ఇక పో.

మాయ. అపాపం నుంచి నాకు విమోచనం అనుగ్రహించావా?

భిక్షు. ఆ విషయం నాకు తెలియదు.

మాయ. ఆ పాపానికి నేను పొందిన పశ్చాత్తాపం ఎంతో నా హృదయ సాక్షికి తెలుసు. నర్వసాక్షి వైన నీకు తెలుసు.

భిక్షు. నాకు నీగూ తెలియదు. పో యిక!

మాయ. తథాగతా! నీ ఉపదేశ సుధా రసాన్ని తొంచేమైనా చెవులారా తాగకుండా—

భిక్షు. అవు నీ కవితా హార! పో! పోయి, పాపం అని నీకు తోచిన కార్యాన్ని ఇక మీద చెయ్యకు.

మాయ. సుభాషితం. సుభాషితం.

వయ్యారంగా లేస్తుంది. మోహిరీలువున్న ఒకపట్టు జల్తారు నుంచిని తన కంచుకం నుంచి బయటికి తీస్తూ

మాయ. తథాగతా! ఏ కానుక నీకు తృప్తి ఘటిస్తుందో నాకు తెలియదు. అయినా—

భిక్షు. కానుక!—లంచానికి ఎంత చక్కటి పేరు!

మాయ. సర్వజ్ఞా? భగవంతుడికి యథాశక్తి కాన్క లివ్వడం భక్తుల ధర్మం కదా.

భిక్షు. నీ ధర్మ గీతాలాపం చాలించి యిక పో!

మాయ. తథాగతా! నీకు తెలియని విషయాలు ఉండవు.

పూరీక్షేత్రంలో జగన్నాథస్వామికి ఏదేలా భక్తులు

చెల్లించే మొక్కుబళ్లు మాడు లక్షల వరకులకు లెక్కవ ఉండవు. అతడో సామాన్య వం. నీవో సోమిమివో అవ తారం కాబట్టి నేను చెల్లించుకునే కానుక చాలా స్వల్పం అని తెలిసికూడా—

భిక్షు. ఆపు నీ వాచాలత. నీ క్షుద్రకాంచనంతో నాకు పని లేదు.

మాయ (ఉబ్బిస్తే పుచ్చుకుంటాడేమో?) సిద్ధార్థా! ఈ ధనం నీ చేతుల్లో చాలా సద్వినియోగం పొందగలదని నా విశ్వాసం ఏ విహారమో, స్తూపమో, శిలకమో, పత్రమో-

భిక్షు. యవతీ! నీ పొగడ్తల కుబ్బి నీ విచ్చే లంచాలు తీసు కునే దేవుళ్లు చాలామంది ఉన్నట్లున్నాను. వారివద్దకే పోయి నీ అవీర్ణు వెరవేర్చుకో. పో! నన్ను చూడటం భాధించకు.

మాయ. భగవత్! మీకు నావల్ల అంత బాధగా వుందా?

భిక్షు. బాధ? ! 'తథాగతా' 'సిద్ధార్థా' 'సర్వజ్ఞా' అను నీ బట్టు పొగడ్తలతో నా చెవుల్నీ, అత్తరు గమగమల వెదజ్జు తూన్న నీ వైబచేరకుతో నాఘ్రాణాన్ని, బంగారు నాణ్యాల మిలమిలలతో ప్రతిఫలిస్తున్న ఆ సంచితో నా కన్నుల్నీ దారుణదారుణంగా హింసిస్తూ బాధ. యేమని ఇంకా అడుగు తున్నావా? వారీ! పో! పో! నీ జగన్నా నాధుడిదగ్గరకు పో! లేక మరేనాధుడివద్దకై నా పో!

మాయ. (ఘాటుగా తగిలినట్లు. అయినా భక్తులకు ఇవో లెక్కా?) సర్వజ్ఞా? జగన్నాథ ఔత్సరిక ఇక్కడికి చాలా దూరం. అందుచేత వ్యయ మధికం - ప్రయాస మెండు.

భిక్షు. కాబట్టే నన్ను పట్టుకున్నావు.

మాయ. కాదు. నీ మహిమను ఎందరో చెప్పుకోగా వినివిని నీ దర్శనానికై పరితపించి వచ్చాను. (చిగునవ్వు తొలకరి స్తూన్న పెదవులతో) భగవత్! అదే ఆవకళోద్యానంలో ఆ కాళీగుడిని అనివున్న సాధమే వాది. నా శేరు మాయా దేవి. నా భర్త అగుడి పూజారి. వస్తుసంభార సంగ్రహార్థం ఆయన ప్రతిరోజూ పాటలీపుత్రం వెళుతూ వుంటాడు. ఆయన లేని సమయంలో నేను తమ సన్నిధికి వస్తూ పోతూ (అంటూ భిక్షు భుజంమీద చనువుగా వేలు పెడుతుంది).

భిక్షు. (విసిరి కొట్టి) పో కాకినీ! పో ధాకినీ! పోతావా లేక నేనే పోవలెనా! (చివాలున లేస్తాడు)

మాయ. సరే. భగవత్! మీకు మనశ్శాంతి కుదిరి నపుడే మల్లీ దర్శనం చేసుకుంటా. నెలవు. (అంటూ భిక్షువును తెలియ కుండా మొహిరీల సంచిని గోడమూల జారివిడిచి వయ్యారంగా నమస్కారంచేసి కులుకునడలతో వెళ్లి పోతుంది.)

భిక్షు. (కూర్చుంటూ) ఈ భక్తులకు మెదడు ఊసర క్షేత్రం— చర్మం మందం. అబ్బబ్బ! ఒక్క స్త్రీతో ఇంత బాధ పడ్డానే? ఓ జగన్నాథా! నీవు పాపాణివి కాబట్టి బ్రతికి పోయావు. లేకపోలే ఈ భక్తజనం నిన్ను ఏకాహుతిగా భజించి వుండేది. (జోలి ఆందుకుని, ఒక అరిటిపండు తీసి తింటూ వుంటాడు.

అప్పుడు కూసరాగం తీసుకుంటూ దేశదిమ్మరి ప్రవేశం.

దిమ్మ. (భిక్షువును హఠాత్తుగా చూసి) ఏమిటీ వేషధారణం? భాయీ! ఎవరండీ ముం! నమస్తే! నమస్తే!

భిక్షు. నమస్తే!

దిమ్మ. (స్నేహం కలిపేస్తున్నాడు) చూడు భాయీ! ఇవ్వార
అంతగా యెండాలేదు; వడగాడ్చులేదు. మాంచి హాయిగా
వుంది సుమా.

భిక్షు. ఏ పొంతం నుంచి నీ రాక?

దిమ్మ. నేనా? కృపంచంలాకల్లా బ్రహ్మాండ మైన పట్నం
యేదో అక్కణ్ణుంచి వస్తున్నా. (ఛాతి విరుస్తూ) దాని
పేరు కాశీ - మహాకాశీ - వారణాసీ - మణిక్ గర్జ - హరి
శ్చంద్ర హుట్!

భిక్షు. ఓహో! యాత్రీకుడవా నీవు?

దిమ్మ. (చక్కటి ఊహే!) ఔను. ఔను. యాత్రీకుణ్ణి. మరి-
గురూజీ! మన బోలిలో ఏమైనా తినుబండారాలున్నాయో?

భిక్షు. (బోలిలో చెయి పెట్టి) అరిటి పళ్లున్నయ్. (రెండు
పళ్లు యిస్తాడు.)

దిమ్మ. పాపం - నీకో?

భిక్షు. ఇంకా ఉన్నయ్.

దిమ్మ. అన్నదాతా! సుఖీభవ! (వొలిచి ఆత్రంతో తింటాడు)

భిక్షు. నీది దిగులు లేని బ్రతుకు.

దిమ్మ. నీకు దిగుళ్లున్నాయో యేమిటి భాయీ?

భిక్షు. (మానం)

దిమ్మ. పోప్! ఎటువంటి చల్లటి రోజు ఇవ్వార! ఎంత
మనోహరంగా వుంది?

భిక్షు. అల్లడిగో! ఆ గుడి వంక పోయే దారి మీద దృష్టి
సారించి చూడు! నా శోక హేతు వాళటి కాళ్లతో
నడచి పోతూ వుంది.

దిమ్మ. (అటు చూస్తూ) ఎవరు? - ఓహో! స్త్రీ అనుకుంటా!
కాదు - లొట్టిపిట్టెమా! - కాదు. కాదు. స్త్రీయే.

భిక్షు. అందుకనే నా బాధ.

దిమ్మ. (ఇందులో ఏదో కథ ఉందన్న మాటే! కన్ను గీటుతూ)
అయితే - భాయీ! మనకి ఆ స్త్రీకి ఏమిటి సంబంధం?
ఆత్మా పరమాత్మా సంబంధమా? హహహా!

భిక్షు. సోదరా! నెలత వల్ల సుఖాన్ని అపేక్షించడం, నీళ్లు
లేని బావిలో చేద వెయ్యడం సుహా!

దిమ్మ. హి హి హి! వేదాంతం! హి హి హి! (నవ్వుతూ
పుండగా గోడమూల పడి పున్న నంచి కంట పడుతుంది)
బలే! బలే! భాయీ! ఇవ్వాళ మన రొట్టె నిజంగా
నేతిలో కడ్డది. జై! గంగామాయి జై! (ఆసంచని అందు
కుంటాడు)

భిక్షు. ఆ యువతి ఎంత గడుసరి! ఆ పాప సంచితాన్ని
ఇక్కడ జార విడిచి పోయిందా!

దిమ్మ. ఓహో! ఆమహానుభావురాలిదా యీ సంచి? (వాసన
గుమ గుమ) ఆహాహా! ఎంత శుభంగా పుంది ఈపరిమళం?

భిక్షు. భ్రష్టుడా! నీ ఆత్మ నైర్మల్యాన్ని కాపాడుకోవా
లంటే దాన్ని సూరంగా పారవేయ్.

దిమ్మ. ఓహో! నేను పారేస్తే నవ్వు తీసుకో వచ్చు ననా
ఉపాయం!

భిక్షు. బుద్ధిహీనుడా! ఆ సొత్తు నీదీ కాదు - నాదీ కాదు - ఆ
యువతిది.

దిమ్మ. కొంపతీసి ఆమె మళ్లీవస్తే దీన్ని ఇచ్చేయ్య మనవుకదా!

భిక్షు. మరి? దానిని నావద్ద నుంచుకొని నా అంతరాత్మను
కాశ్వతంగా కలుషం చేసుకో మంటావా?

దిమ్మ. వద్దులే. నీ బదులు ఆ అంతరాత్మ బాధంతా నేనే
పడతా! (నంచి విప్పి చూస్తాడు. బంగారు నాణ్యాలు
కనిపిస్తాయి. కదిలిస్తాడు. శ్రవణానందం. పల్కిలిస్తూ
భిక్షువుకేసి చూస్తాడు.)

భిక్షు (చాలా రోతతో) ఛీ! భగ్నిష్ట! పో! మారంగా పో!
పుణ్యక్షేత్ర! సమీక్షా కుతూహలుడ నగు యాత్రికుడ
నంటివే! అబద్ధం! యాత్రికుడవు కావు. గజ దొంగవు.
కలి బిడ్డవు. కాంచన దాసుడవు.

దిమ్మ ఏమిటి ఛాందసం?

భిక్షు. పో! నా నన్నిధినుంచిపో! ఊ!

దిమ్మ. అదికాదు భాయీ! అంత కంగారు పడతావెందుకూ
అంటి? చూడు! మనస్సేహం ఇష్టాదిష్టదే గంగాయమున
ల్లాగాలిసిపోతూ అంది. స్నేహధర్మమంటే ఎంతపవిత్రం!
ఎంత అమూల్యం!—

భిక్షు. (చివాలున లేచి) పాపీ! నీవు పోకపోతే నేనే పోవక
తప్పదు. అంతరాత్మ అనేది నీకువుంటే, దానికి నీవే సమా
ధానంచెప్పకో! (గోడ దిగి అదే పాటున స్క్రూముఖం.)

దిమ్మ. (భిక్షువుకేసి చూస్తూ పకపక నవ్వుకుంటాడు. ఆనంత
రం-భిక్షువు కూర్చున్నచోటు మీదికి దృష్టి మరలుతుంది.)
కూర్చోడానికి మొండిగోడ, ఆశుకోడానికి స్తంభం. బలే!
ఇదీ ఒక కొత్త అనుభవమే! కాని, కూర్చోని చూద్దాం...
(ఎక్కుతాడు. సరిగ్గా ఆ భిక్షువు కూర్చున్న చోటులో)

అతడిలాగే తిప్పవేస్తాడు. చేతిలోని మొహిరీల సంచిని గబ గబామళ్ళికదిలిస్తాడు. వింతమధురంగా వుండితనాదం! మునీ మునీనవ్వులు నవ్వుతూ) పిచ్చుకలండీ! బంగారు పిచ్చుకలు! (ఒక్కొక్క పిచ్చుక నే గూటినుండి లాగుతూ) ఒకటి - రెండు - మూడు - నాలుగు (సంచి దులుపుతాడు.) నాలుగేనా!! కానియ్! తృప్తి కంటే హనురహస్యం లేదని శాస్త్రకారుడుచెప్పాడు (అనాలుగుజేబులోవేసుకున్నాడు. బ్రహ్మానందం) కాని, ఇప్పుడు మనకు చచ్చేటంత దాహం అవుతున్నది. ఏమిటుపాయం!.....బలే! ఆ భిక్షువు తన జోలి సారకాయబుర్రా ఇక్కడే దిగబెట్టివెళ్ళాడు. ఇంకేం (దిగి బుర్రను అందుకుంటాడు. కదిపి చూస్తాడు. లోటలోట. ఆనందం. బుర్రయొత్తి నోట్లోకి ధారను పంపుతాడు. తృప్తి ఇక జోలిని పరాగర్థిస్తాడు) బైరాగుల జోలిలో గంజాయి చిలుముగాక మరేముంటుంది? అయినా చూద్దాం. (గోచీ వస్తుంది.) ఛీ ఛీ! (పారేస్తాడు. ఈసారి తాటాకుల గ్రంధం వస్తుంది.) ఒహో! ఇదేదో వేదాంత నరుకు కాబోలు? (సంచిలో మరేమీ కనబడవు.) కానీ పెద్దదునిషి లాగా కాసేపు గ్రంధావలోకనం చేద్దాం. సరిగా ఆ భిక్షువు స్థానంలో అతడిలాగే కూర్చోని గ్రంధావలోకనం చేస్తూ వుంటాడు.

కొంతసేపటికి రాజకుమారుడు నిశ్శబ్దంగా ప్రవేశం. ఆరడుగుల పాడవు-ఆపాదమస్తకం మెలిపట్టు ముసుగు-ముఖమాత్రమే కనిపిస్తున్నది - ఊత్రలేజస్సు. దిమ్మరి అతిష్ఠి చూడలేదు. ఎందుకంటే, తన వెనుకనుండి అతడి ప్రవేశం. ఆ రాజకుమారుడు దిమ్మరి వెనకనే నిలబడి అతడి వీపును తన భక్తి వీక్షణాలతో అభిషేకిస్తూ.

రాజ. వం—చే!

దిమ్మ. (ఉలికిపడి) ఎవరు?

రాజ. (నమస్కరిస్తూ) తమ యేకాగ్రతకు భంగ మొనర్చితిని కాబోలు భగవన్!

దిమ్మ. (భగవన్ ఏమిటి) నాయేకాగ్రతకా? భంగమా? ఒవ్! ఇంతమాత్రానికేనా? పిదుగులు ఒడిలే అనుకోవలసి ననూట అది.

రాజ. మరి—ఈ దీనుని సాద నొక్కింత యాలింతురా?

దిమ్మ. సాద! పోవ్! మగపుగుమడికి సాద యేమిటి!

రాజ. భగవన్! నీ సంభాషణలు నీ ప్రశ్నలు నీ లీలలు మిగుల దురవగాహములని పెక్కుగు చెప్పగా వింటిని.

దిమ్మ. (అభిక్షువే తానని ఈతడు భ్రమ పడుతున్నట్లు గ్రహించాడు. బజ్రా! కానీ-నల్లీ లభిస్తుందేమో పిచ్చుకలవేట) అయితే-నన్ను గూర్చి ప్రజలంతా యేమను కుంటున్నారు?

రాజ. సర్వజ్ఞా! నీ వెరుంగని విషయము లుండునా? ఈ కలిమాంపులను తరింపజేయుటకై ఈవలాంవాళిధిలములలో ఈవికార వేషమున ఆ బుద్ధసగహుస్మదే యవతరించెనని లోకమెల్ల ఏకగ్రీవముగ వాకొనుచున్నది.

దిమ్మ. బలే! బలే! మీ మానవులు ఇంత కుకాగబుద్ధులా?

రాజ. భగవన్! చినికి చిగిసిపోయిన నీ చేలము, చాచిపైదట్టముగ నంటుకొని యున్న దేశ దేశముల మాగ్ధులీ, నీవు సిద్ధార్థుడవని చెప్పక చెప్పచున్నవి.

దిమ్మ. అబ్బేబ్బే! అంత వికారంగా ఉందా మనపాలకం!

రాజ. తధాగతా! భక్తులను కఠినపరీక్ష నేయకుండ, నీవు సుద్ర నన్నుడవు కావని లోక మెఱుంగును. పెక్కు తెరంగుల నన్నుకూడ పరీక్ష నేయుచువని యెరింగియే వచ్చితిని.

దిమ్మ. కాని, (దగ్గుతూ) నాపరీక్షకు నీవు పూర్తిగా నిలబడావు సుమా.

రాజ. సుగతా! యుక్తాయుక్త వివేచన నాకు వెన్నతో బెట్టిన సుగుఱును. నన్ను భ్రమింపజేయుటకు ఎంద రేందఱో నీవలెనే యత్నించి విఫలులైరి. భగవన్! నేయి మాటలేల? నిన్ను చూచిన నాతోలి చూపునందే నీవు సర్వార్థసిద్ధుడవని నూటిగ గ్రహించితిని.

దిమ్మ. (పొంగివస్తున్న నవ్వుతును దబాయించుకుంటూ) అంత సులభంగా గ్రహించావా! అయితే, నావీవులో కూడా ఏదో మహత్తు ఉందన్నమాటే. దాన్నేగా నీవు మొదట చూసింది?

రాజ. మరల నన్ను పరిశోధించుచున్నావా? తధాగతా! వీపైన నేయి! ముఖమైనేయి! వస్తుకర్తృపరిజ్ఞానమునకు వస్తువు నామూలాగ్రముగ బరిశీలించవలెనా? అందలి ఒక్క యణు వును బరీక్షించిన జాలదా! భగవత్ నేను వచ్చిన పనిని గూర్చి ఇక విన్నవించుకొందును. ఆజ్ఞయా!

దిమ్మ. ఓ. కానియ్!

రాజ. నేను సామాన్యమానవుడను గాను.

దిమ్మ. నీది గొప్ప విగ్రహం. (కొద్ది బుద్ధి!)

రాజ. ధన్యోస్తి. నేను క్షత్రియోగ్రసరుడను. ఈ నలాందా ప్రజలెల్లరు నాకతోర కాసనమునకు బద్దలు. నే జేసిన

పాపమును పాపమాన్యమానవులతో జెప్పుకొనుట అగౌరవ కరమని తలంచి నీతో చెప్పుకొనుటకై వచ్చితిని.

దిమ్మ. (బాగా బోధపడలేదు) అయితే-వుండు మొదటిసంగతి మవ్వో పాపం చేశా నంటున్నావు. రెండోసంగతి, అపాపం చెప్పుకోడానికి వచ్చానంటున్నావు. అంతేకాదా!

రాజ. చిత్తిమా.

దిమ్మ. మంచిది. అంతి ఎరకూ అర్థమైంది. మరి-నువ్వు చేసిన పాపాన్ని ఎందుకు చెప్పకలను కున్నావ్? అంత ప్రమాదం ఏముంది?

రాజ. మరల పరీక్షయా భగవత్! చేసిన పాపము జెప్పుకొన్నచో బరిహార మగు నని కదా పెద్దల నూక్తి? అందువలన నామఃటి అసామాన్య వ్యక్తి నీమఃటి యుత్తమాత్తమునితో జెప్పుకొనుటే సమంజస మని నిశ్చయించితిని

దిమ్మ. (అయితే, తాను కూడా వ్యాకరణ యుక్తంగా మాటలాడుట సమంజసం. భగవంతునితో) సరియ. సరియ. వాబిడ్డా! నీ పాపమును మాకుదప్పు కరింగించుకొని గంగత్తుంగ తరంగ శృంగ భంగుడవు గమ్ము. (ఏమైనా సరే అని నమాసాన్ని వదిలేకాడు.)

రాజ. భగవత్! మరల పరీక్షయా? నీరీతి యెంతో నీవాక్కును అంతియ. అగాధము! అచింత్యము! (నమస్కారము చేస్తాను.)

దిమ్మ. (నవ్వును ఆపుకోడానికి దగ్గు తెచ్చుకుంటున్నాడు.

రాజ. నా పాపమును గూర్చి ఇక మొర వెట్టుకొందునా?

దిమ్మ. అవశ్యము. బిడ్డా! అవశ్యము.

రాజ మీ పవిత్రచరణ పద్మముల ముందు మోకరింతునా?

దిమ్మ ఓ.

రాజకుమారుడు మోకరిస్తాడు. దిమ్మరికి నవ్వు ఆగేటట్లు లేదు. మరి నవ్వితే కథ అంతం కాబట్టి కప్పి పుచ్చడానికి చివాలునలేచి ఆమెండిగోడమీద నొసచుంటాడు.

రాజ. తథాగతా! నే జేసిన ఘోర పాతకము నిక నాలింపుము.

దిమ్మ. ఆలించుచున్నాను. పుత్రా! ఆలించుచున్నాను.

రాజ. నిన్నరాత్రి - ఇచటికి సమీపమం దున్న ఆ కాళీ దేవాలయములో - సర్వజ్ఞా! నీవు చూచియే యుగిగుఱు-

దిమ్మ. నేనా! అబ్బే! కాళీగుడికి నే నెప్పు డొచ్చాను!

రాజ. నీవు దివ్యదృష్టి విభాసితుడవు.

దిమ్మ. (ఔను సుమీ ! ఎంత పొగపాటు !) ఔను. ఔను. కాని-మరి-బిడ్డా! మానవుల పాపకృత్యముల నరయటకై మాదివ్య దృష్టిని ఉపయోగించిం సుమా.

రాజ. క్షమించుడు. క్షమించుడు. అజ్ఞానమున నట్లంటిని.

దిమ్మ. ఇహ కానియ్ నీకథ. మాకు ననగాధి వేర అయింది. (భీక్షువు మళ్లీ వస్తాడేమో అని అనలు దిగులు)

రాజ. సర్వజ్ఞా! నిన్నరాత్రి-ఆ కాళీదేవాలయములో ఆమరో హరవతుతో ద్యానములో, ఆ మంజు మంజుల పుసుమ గంధ గంధిల నాతాదరణములో, ఆ రాకాచంద్ర చంద్రికా పులకిత విభావరిలో, నేను - కాళీదర్శనార్థమై పోయిన నేను - కించిన్నధు పాపమత్త చిత్తావస్థయందున్న నేను - ఒక యువతిని, పూజాణిని, నవనవోన్మేష యశవన

ప్రాదుర్భావము, నాయున్నత్ర నేత్రములతో జూచి
యొడలు పులికించి - సర్వజ్ఞా ! సర్వజ్ఞా ! అనంతర కథా
భాగమును జెప్పటకు నోరు వెనుదీయుచున్నది.

దివ్య. ఇంత చాటభారతం వినడానికి నా చెవులుకూడా అపస్థ
పడుతున్నయ్.

రాజ. ఆ యువతి పేరు మీనద్ద దాచుటేల? సర్వజ్ఞా, ఆమె ఆ
గుడిపూజారి భార్య. పేరు మాయ - మాయాదేవి.

అంటూ ఉండగానే మాయ ప్రవేశం

మాయ. రాజమూరా! ఇక్కడికి వచ్చి ఇదా మీరు చేస్తున్న
పా?

రాజ. మామూ! చేసిన పాశము చెప్పవలదా!

మాయ. వీడినోనా! ! ఎవడివాలం లేని వానరం?

రాజ. (లేచి గూయన కొంచెం దూరంగా తీసుకొనిపోయి
చెవిలో) ప్రియా! నీపేరు బయలు పెట్టలేదు సుమా.

మాయ. అబద్ధం. నా చెవులతో విన్నాను.

రాజ. ఆనగా - మరి - అంటే - అది - నీ పేరుకాదు. మరొక
మాయాదేవి పేరు.

మాయ. (కోపం. ప్రణయం.) నావంటి మాయ మరొక
రున్నారా మీకు? పురుషు లెంత వంచకులు! ఈసంగతి
నాకు మొదటనే ఎందుకు చెప్పలేదు.

రాజ. కాదు - మరి - మాయా! - మాటవరునకు అట్లంటిని.
క్షమించు. మాడు! ఈయన మహాత్ముడు. అగాధలీలా
నముద్రుడు.

మాయ. వీడా! వీడు! హాస్యాస్పదం. ఎవడో నిర్భాగ్యపేషధారి.
దిమ్మ. వారీ! ఆధత్తుని ధర్మాచరణానికి అలా ఆటంకం
కలిగించ వచ్చునా?

మాయ. నోరు ముయ్.

రాజ. ఎంత మాటంటివి! (దిమ్మరితో) భగవత్! శ్రమించు.
మాయ! భగవన్నింట నాడక హేతువునుమా!

మాయ. ఇంక మాన్యమా! రాజకుమారా! వీడెవ్వడో మూటల
దొంగ.

పై సంభాషణజరుగుచున్న సందర్భంలో ఇక కాలికిబుద్ధి
చెప్పటం నమంజనమని విశ్చయించుకొని దిమ్మరి మొండి
గోడనుండి మెల్లన దిగి చల్లగా పారిపోతున్న సమయంలో-

రాజ. (అరడికి అడ్డం తగిలి మోకరించి) భగవత్! నా పాపము
పరిహారమైనదా!

దిమ్మ. అయింది. అయింది. ఇక నేను పోవాలి, పాపం! ఒక
నిరుపేద-బహుకుటుంబీకుడు-నా నాయం అరించి నాకోసం
కనిపెట్టుకొని వున్నాడు. ఆనంగలే మరిచిపోయా. ఇక
తొందరగా పోవాలి.

మాయ. పో! వంచకా! పో!

రాజ. మాయా! ఏమి నీ ధూర్జత్యము. భగవత్! శ్రమించు.
నాయొసంగు స్వల్పవివేదనమును స్వీకరించి నన్ను బునీతు
నొనరించుము. (ఒకచిన్న ముహూర్తం నందిని రొండినుంచి
తీస్తాడు)

మాయ. రాజకుమారా! మీకు పూర్తిగా మరిపోతున్నట్లున్నది.
వీడెవ్వడో కేబుక్కు తైరదొంగ. నామాటవినండి.

దిమ్మ. కుమారా! నీవిచ్చే కానకను ప్రతిఫలాపేక్షరహితంగా నిష్కామకర్మబుద్ధితో శ్రీకృష్ణార్పితంగా ఇస్తే స్వీకరించటానికి మాకు ఎలాటి అభ్యంతరమూ లేదు.

రాజ. (సంచి ఇస్తూ) శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

దిమ్మ. (తీసుకుంటూ) తిథాస్తు. (నిష్క్రమణం)

మాయ. ఎంత మోసం! ఎంత వంచకత్వం!

రాజ. ప్రియా! ఆతడు వంచనడని నీ ఆభిప్రాయము. మహాత్ముడని నా నిశ్చితము. చూచిన చూపు వెంబడికే నీ మానపు డేవర్గమునకు కెందనో నిరయింపగల సూక్ష్మ విచక్షణజ్ఞానము నాకు జన్మతో వచ్చిన సుగుణము. నన్నువంచించ గల్గిన వ్యక్తి నేటివర కెందును బాడగట్ట లేదు. (నాటకంలో శృంగారి నాయకుడిలాగ భంగిమ పెడుతూ) అనగా - ప్రియే! నీ చొక్కతెవు తప్ప-

అంటూ వుండగా భిక్షువు ప్రవేశం.

మాయ. చూడండి రాజకుమారా! ఈయనే నిజమైన మహాత్ముడు. గమనించండి. ఈ బ్రహ్మ లేజ మెక్కడ! అ నానర వాలకం ఎక్కడ?

రాజ. బ్రహ్మ లేజము! బోడితల, బూడియొడలు, కాషాయ వననము. ఇవియేనా బ్రహ్మ లేజమునకు చిహ్నములు. హిహిహి! ప్రియా! మీ స్త్రీలు ఇట్టి వేషధారులను చూచి ఎంత సులభముగా మోసపోవు చుండురు!

మాయ. వేషధారికాదు. ఈయనే నిజమైన మహాత్ముడు.

రాజ. నీకెట్లు తెలియును!

మాయ. నే చేసిన పాపం ఈయనకే చెప్పుకున్నా.

రాజ. వీనికా? నాపేరుకూడ వెల్లడించితివా యేమి.

మాయ. ఔను.

రాజ. ఇక నేమి! ఈ దేశదిమ్మరి వాడవాడలా దండోరా వేసి
నా పరువును నెట్టేట కలుపక మానడు.

ఇంతలో ఆ భిక్షువు మాయయొక్క మొహిరీలనంచిని
మొండి గోడ మీదనుంచి అందుకొని

భిక్షు. యువతీ! ఇదిగో, నీ పాపపంచితం. ఆ బికారయెవడో
దీల్లో నాణాల్ని దొంగిలించి పారిపోతుంటే తోవలో
పట్టుకొని మళ్ళీ తీసుకున్నా. (అంటూ నాల్గు మొహిరీలు
సంచిలో పెట్టి మాయను అప్పగిస్తాడు.)

మాయ. (తీసుకుని) ధన్యవాదాలు. భగవత్! మీ మహిమ
తెలుసుకోలేక ఈ రాజకుమారిని కొంచెం పరుషంగా
భాషించాడు. క్షమించాలి.

భిక్షు. బొత్తుగా అనవసరం. అతడు నన్ను గూర్చి చెప్పిన
దంతా సత్యం. ధ్రువం. (అంటూ కోడ యెక్కి యధా
స్థానంలో యధారీతిగా కూర్చుంటాడు.)

రాజ. వింటివా? మాయా! తాను మహాత్ముడను గానని తానే
యొప్పుకొను చున్నాడు.

మాయ. అదే మహాత్ముల లక్షణం.

రాజ. (మాయ ఇంకొకరిని మెచ్చుకోవడం చాలా దుస్స
హంగాడంది.) ఏయ్! నీవు వేషధారి వగునా? కాదా!
నిక్కము వదింపుము.

భిక్షు. వేషధారి కాని మహాత్ముడు యుగానికి ఒక్కడైనా

ఉండవచ్చు. కాని బుద్ధిహీనులు గాని యువకులు మచ్చుకైనాకనిపించరు.

రాజ. ఏమీ! నన్ను బుద్ధిహీనుడంటివా?

భిక్షు. కాదని నీవు నిరూపించుకొనేదాకా అనక తప్పదు.

రాజ. ఎవనితో భాషించుచున్నావో తెలియునా?

భిక్షు. వీనులుండీ వినజాలని, కనులుండీ కనజాలని ఒక నరాకృతియంత్రంతో.

రాజకుమారుడు తాను కప్పుకున్న ఆవకంతాన్ని గభాలునతీసేస్తాడు. కెత్తిమీద నవరత్న విచిత్ర కిరీటంతో - మెడలో అమూల్య మణి ముక్తా హారాలతో - ? గలో కత్తిలో - కనిపిస్తాడు. అజంతా శిల్పాల్లో నుంచి ఒక బొమ్మ నడచివచ్చిందా అన్నట్లు ఉండి ఆతనివిగ్రహం.

రాజ. ఓ గర్వితుడా! ఇక తెలిసికొనుము. ఈసలాందా మండలమాను శాసింగు సొందూ ప్రభుడగునేను. నాకరవాలము ఆరివీర మత్తేభములకు సింహ స్వర్ణము. ఆపరాధీ! సుక్షత్రియునవమానించితివి. ఫలితము సత్వరమే నీ కనుభావ్యమగుగాక. (ఒరలో కత్తిమీద చెయ్యివేస్తాడు.)

మాయ. (చెయ్యిపట్టుకుని) ఏమిటిది రాజకుమారా? ఇలాటి ఆవతార పురుషులను వధించి మహా పాతకాన్ని మూటగట్టుకుంటారా?

రాజ. తాను ఆవతారపురుషుడు కానని తానే ఒప్పుకొనియే. నీవు వినలేదా?

ఇంతలో విక్షువు చివారున లేచి ఆ ముండిగోడమీద నిలబడతాడు. ఆ గోడ. దానిమీద అతని ఆజ్ఞాసూచనలు

విగ్రహం. ఆ ఆలౌకిక తేజస్సు, ఆ పురాతన శిథిల పరిసరాలు, అవన్నీ ఒకచానిలో ఒకటి లీనమైపోయి ఆ దృశ్యానికి ఒక అనిర్వాచ్య గంభీరతను అందిస్తున్నాయి. ఆ భిక్షువుమందూ ఇప్పుడు ఆ యిద్దరూ వెలవెలబోతున్నారు.

భిక్షు. శ్రుతిగ్రాహ! నన్ను వధించు. కాని, హెచ్చరిక! నేను వధించబడిన మనునాటినుండి నా పేరుతో గుళ్లు గోపురాలు ఉరూగా నిర్మించడం, అక్కడికి నీకన్న బుద్ధి హీనులేగాక నీకన్న బుద్ధిమంతులు కూడా భక్తినిబడ్రాంజలులే రావడం సంభవిస్తుంది ఆ మందిలో నీ వొకడవు!—

రాజ. ఏమీ? మందలో నొకడనా? నేను! నలాంగా రాజ్యభిక్షు. జీర్ణశిథిల —

రాజ. సింహాసనాధిష్ఠతను, మందలో నొకడందువా?

భిక్షు. కొంచెపు బుద్ధులకే అలాటి పదవుల గొప్పదొడ్డ బుద్ధికి అనియెడారలో ఎండ మావులు.

మాయ. సుభాషితం! సుభాషితం!

రాజ! (కూయతో) బుట్టవలె పొగడుచున్నావు. నీవెంత! నీ జ్ఞానమెంత?

భిక్షు. వేదాంతీ! జ్ఞానమంటే యేమిటో కొంచెం నీవే చెప్పు. చెప్పవే?

రాజకుమారుడు తెల్లగోయి సమాధానం కోసం మాయ వంక చూస్తాడు. మాయ పక్కన నవ్వుగా అతడు తలవంచుకుంటాడు.

నూయ. రాజకుమారా! ఇహరండి! కృంగ భంగానికి వాండి
ఓరుస్తావన అయింది.

భిక్షు. సరే. జ్ఞానమంటేయేమిటో నేనేచెబుతా. యువకుడా!
తలయెత్తి ఒక్కసారి నా ముఖం కేసి చూడు!

రాజకుమారుడు యిప్పుటికే పరాజితు డియ్యాడు. దిగ
జారిన గుండెతో తలయెత్తి భిక్షువు ముఖం కేసి చూస్తాడు.

భిక్షు. సేరస్తుడా! మాట వరసకు, ఈ యువతి భర్తను నేనే
యనుకో.

రాజకుమారుడి మెహన్ని సెక్తునుచుక్క లేను.

భిక్షు. ఈ భిక్షువు యెదుట ఎంత ధైర్యంతో నీ పాపాన్ని
వెల్లడించావో, అదే ధైర్యంతో ఈమె భర్త ముందు
వెల్లడించగలవా!

రాజ. (అర్థమైంది. తల వంచుకుంటాడు.)

భిక్షు. అదే - జ్ఞానం! పో! పోయి ఆమె భర్తను వెతకి పట్టు
కొని అతడికి నీ పాపాన్ని చెప్పుకొని ఆవిధంగా పరిహారం
పొందు. అది జ్ఞానం. ధీరుడా! అరివీరమత్తేభసింహ
స్వప్నుమా! వణుకుతున్నా వెందుకు? పో! పో!

వణికిపోతూ మాయను ఒక చేత్తో పట్టుకుని వంచిన తల
యెత్తకుండా ఒక్కొక్క అడుగేస్తాడు. మాయకూడా
తల వంచుకుని ఉంది. వణికిపోతున్నది. ఆ విధంగా
యిద్దరూ వెళ్ళిపోతున్న సమయంలో.

భిక్షు. (మేఘగర్జనగాంభీర్యంతో) చేసిన పాపమట! చెప్పుకొను
టకు వచ్చిరట! జ్ఞానుల లక్షణమట! ప్రాపంచిక సంగం

లేని బైరాగులముందు, నోరు లేని పాపాణప్రతిమలముందు,
 వంకవంకదండములిడిలెంపలువైచుకొని లంచము లర్పించు
 కొని ధనోన్మీ యని తృప్తిశొందకాచు ఓ మదమత్త
 యువతీ యువకులారా! పొండు! మీకు కావలసినవి బైరా
 గుల యాశీస్సులు కావు - భగవంతుని యనుగ్రహమూ
 కాదు - ఎవని శయ్యను మీరు కలుషిత మొనర్చిరో ఆ
 మగడు మీ మొగములమీద ఉమియు నిష్ప్రవనం - వాని
 కళాఘాతం - వాని పాదశాడనం, ఇదే పరిహారమార్గం.
 పొండు! పొండు!

భిక్షువు ఈవిధంగా గర్జిస్తుండగా తెర నెమ్మదిగా
 దిగుతుంది.

అల్లీ ము ర్

గే య నా టి క

OPERA

మ న వి

గిల్బర్ట్ ఆండ్ సలివాన్ అనే జంటకవులు ఇంగ్లీషుభాషలో అనేక గేయ నాటకాలను (Operas) రచించారు. వాటిల్లో 'మికాడో' 'గొండ్లొలియస్సు' 'పైరేట్స్ ఆఫ్ పెంజాన్సు' 'యూటోపియా' మొదలైనవి విశ్వ విఖ్యాతిని పొందినవి. ఈ 'అల్లీముతా' రచనలో నేను వారి పద్ధతినే అనుసరించాను—

మన సాంప్రదాయానికి గేయనాటిక చాలాకొత్త. అయినా ప్రేక్షక జనాన్ని చాలా సులువుగా రంజింపం జేయడానికి గేయనాటికలో ఆమోఘ శక్తివుంది కాబట్టి ఆశతో ఈ ప్రయత్నం చేశాను—

గేయనాటికల్లోరెండు తరగతులున్నయ్యే. పద్య (క్రీర్తన) ప్రధానంగా వుండేవికొన్ని — గద్య పద్య (క్రీర్తన) మిశ్రితంగా వుండేవి కొన్ని. ఈ 'అల్లీముతా' గద్య పద్య (క్రీర్తన) మిశ్రితం—

ఈనాటికా ప్రదర్శనాన్ని గురించి మరోపుటలో కొన్ని సలహాలు చేశాను. ప్రదర్శకులకూ నటులకూ అవి సాయపడితే కృత కృత్యజ్ఞి.

రచయిత

రంగసామగ్రి

రంగస్థలం అడివి— దట్టంగావుండే చెట్లకొమ్మలు నరికితెచ్చి
రంగస్థలంవెనక గజిబిజిగా పాతితే సరిపో
తుంది. అడివి కర్ణై కంటే ఈ వద్దతి
సమంజసం.

రాతిబండ — అల్లిబావాకు ఇది ఆననం. జాజిచెక్కెల
పెట్టెకుగాని చిన్న పీపాకుగాని కాగితాలు
అంటించి రంగు పూస్తే సరిపోతుంది.

ఈ నాటికావ్రదర్శనానికి రంగస్థలం ఎంతవికాలంగా వుంటే
అంతప్రళస్తం. ఎంతకంటే దృశ్యంలో ఎనిమిదిమందిపాత్ర
ధారులూ, మరికొంతమంది సహచరులూ ఉంటారు. ఇదిగాక,
కట్టలు కొట్టడానికి వంట వండడానికి రాత్నం వడకడానికి
అల్లిబాబాకూర్చోడానికి పాత్రధారులు అటూఇటూ మెసల
డానికి ఈ వైకాల్యం చాలా అవసరం.

నా టి క నా మ గ్ని

అర్చిబాబాకు హుక్కా

దొంగ లందరికీ లాఠీయా బాకులూ

వంటకట్టెలు - గొడ్డలి

పొయ్యా - వంటా

రాబ్బం - నూలు వగైరా

రింగప్పకు సన్నాయి

రామప్పకు ధోలు

ఇద్దరికీ మంగలిపొదులు

స ల మో లు

- (1) పాత్ర ధారు లందరికీ ఒకే రకం గుస్తులు (Uniform) వుండాలి. ఈ వొంగలు నాటు వొంగలు కారు. నాగరీకులు. కాబట్టి దుస్తులు ఆ నాగరికంగా ఉండ వలసిక అవసరంలేదు. అందరికీ ఒకేరకం తెల్లజున్నాలు, తెల్లని బుట్టలాగులు. నడుమలకు నల్లటి కాసెగుడ టిగింపులు, కాసెల్లో నెల్లటిబాకులు, పెదలలో నెక్ టైమాదిగా వేలాడ కట్టుడిక నల్ల గుమాళ్లు, నెత్తి మీద ఎర్రని గాంధీటోపీలు, టోపీలమీద 'అల్లముతా' అనే సువర్ణాక్షరాలు, ఉండాలి. ఇవన్నీ గాక, అల్ల బాబాకు ప్రత్యేకంగా జుబ్బుగొడగుండా (జుందెలూగ) ఒకజరీపట్టుకుడితే అతడు ఆ ముతాకు పెద్ద (కెస్సెన్) అని లెలుసుంది—
- (2) గేనునాటికకు వంతపాటప్రసాదం. వంతనెప్పే నటులు ఎంతకూమరుగా వుంటానో అంతరన్యూంగా ఇదిరక్తి కడుతుంది—
- (3) వ్యష్టి అభినయం. పీ నమిష్టి అభినయం దీనికిముఖ్యం. నటులనమిష్టి సహకారం (Team-Work)మీద దీని బాగోగులు పూర్తిగా ఆధారపడివుంటాయి.
- (4) సాత్త్వికా భినయంకంటే దీనికి అంగికా భినయం (Gestures) ముఖ్యం. వంతనెప్పే నటులుతమఅంగికా భినయాన్ని ఎక్కో సార్లు రహస్యము చేసి విలిచిరీ డ్రిల్లులాగా ఏకపద్ధతిని సుశిక్షితం చేసు కోవాలి.
- (5) ఇది హాస్యరస ప్రధానం. సరికదా అని అతిగా అభి నయిస్తే బొచిటికిభంగం. తాను నవ్వకుండా ప్రేక్షకు లనునవ్వించగలిగిన వాడే ఉత్తమ హాస్యనటుడు.

పాత్ర లు

అల్లీబాబా — దొంగలనాయకుడు (ఈ అల్లీబాబా ఆసలు అల్లీబాబా కాదు ఇది వట్టి బిరుదనామం)

షేకుమియా — మంత్రి

చౌదరి — అనుచరుడు

పంతులు — „

బండరాముడు — „

రింగప్ప — „

రామప్ప — „

చిన్నారెడ్డి — „

పారాదొంగ — „

ప్రదేశం—కొండఅడివి

సమాద్రపు ఒడ్డున కొండఅడివి. దొంగలంకా అక్కడక్కడ గుంపులుగా కూర్చున్నాయి. కొందరు కట్టెలు కొడుతున్నారు. కొందరు రాట్నాలు వదులుతున్నారు. కొందరు వంటలు వండుతున్నారు. ఒక రాతిబండపొద కూర్చుని అల్లీబాబా (ఇది వట్టినికననామం) ముక్కా పీలుస్తున్నారు. అతిడి! ఒకదొంగ కొడుకున్నాడు. ఇద్దరుదొంగలు లాతీకరంతో పాగా యిస్తున్నారు. ఈదృశ్యం చండునిమిషాలపాటు మూగ దృశ్యంగా వుంటుంది. అప్పుడు దూరంగా చప్పు మంగలి రంగప్పనూ మంగలి రామప్పనూ మంచి పోలీసు వాళ్ళేమిట! అనుకునించి, ఒకపాగాకొంగమమీగు చేస్తున్నాడు.

పారా. ఎవరో ఇటే వస్తున్నారు. పోలీసు వాళ్ళేమో! ముషార్!

అంతా. ముషార్! (కేచివచ్చి అల్లీబాబాకు అటు ఇటు బారుగానిలబడతారు.)

షేక్. నై భాయీ నై! పోలీస్ ఆదీమ్మైతే సరికల్మీ పాచులూ, హీపునిద సన్నాయీ, బుజంబాదఫోలూ, హెంద్యూ వుంటయ్? పోలీస్ కాదుకే-హజామ్-మంగలి—

చాద. ఒకవేళ ఏదైనా రాజ కారణం చేత పోలీసు వాళ్ళకి ఇప్పుడు పాచులు వచ్చాకేమో!

షేక్. సరే. రానీయ్ చూద్దాం. సబ్ భాయీయో! ముషార్! అంతా! ముషార్! (అట్టహాసం)

మంగలి రంగప్పా మంగలిరామప్ప ప్రవేశం. ఇద్దరి చంకల్లోనూ పాదులు వున్నాయి. రంగప్పపద్ద నన్నాయి వుంది. రామప్పపద్దడోలు వుంది.

రంగ. అన్నా! ఈశ్వంతా ఎవరో గొప్ప సిపాయీల్లాగా కన పడుతున్నారు.

రామ. నాకు నూత్రం అనుమానం గానే వుంది.

షేక్. ఎవరు మీరు?

అంతా. ఎవరు మీరు?

రంగ. ఈశ్వన్లోనైనా చేరితే, ఏదైనా జీవనాధారం నొరుకు తుంటేమో! మొరపెట్టుకుందామా!

రామ. సరే. కానియ్.

షేక్. మాట్లాడరేం?

అంతా. మాట్లాడరేం!

రంగ. } నారాజులారా! దండాలు! దండాలు!
రామ. }

షేక్. ఎవరు మీరు?

అంతా. ఎవరు మీరు?

షేక్. ఎందుకు వచ్చారు?

అంతా. ఎందుకు వచ్చారు?

రంగ. సిత్తం బాబూ సిత్తం

రామ. మా గోడు యినండి బాబూ! యినండి!

రంగప్ప రామప్పల పాట

‘భజనచేసే విధము తెలియండి!’ కైలి.

ఈపాటలో ఇతరులు వంత పాడేటప్పుడు రంగప్ప నన్నాయి వాయిస్తాడు. రామప్ప డోలు వాయిస్తాడు.

రంగప్ప రామప్ప కలిసి

మంగలోళ్ళని మాకు పేరండీ? నరులారా! మాదు సంగతిని మీ రాలకించండి! —

సంగతిని మీ రాలకించి నక్కగామము చేర్చుకుంటే డబ్బు దమ్మిడి లేకమీకు సుబ్బరంగా గీకుతాము॥

అందరూవంత

మంగలోళ్ళని వీరి పేరండీ! నరులారా! వీరి

సంగతిని మన నూలకించుదము —

సంగతిని మన నూలకించి నక్కగా వీరి జేర్చుకుంటే డబ్బు దమ్మిడి లేక మనకు సుబ్బరంగా గీకుతారు॥

రంగప్పరామప్పలు ఇక్కడనుంచి చెరోచరణం పాడతారు.

కాపురం బెజవాడ పురమండీ! నరులారా! నేటికి

మాకు దానికి తీరెఱుణమండీ! అణుమాత్రమైనా

తప్పు మాయది కాదు సుమ్మండీ! చెప్పాం వినండీ!

పొద్దుననే మేల్కొందుము సుమండీ! ప్రతిరోజుమేము

పొడిని చంకను పెట్టుతామండీ! బాబారలో ము

ప్రొద్దులూ చెడతిరుగుతామండీ! మాపేరు చెప్పి

పెద్దకేలు పెట్టుతామండీ! గడ్డాలు నూసిన

పెద్ద చిన్నల పెతుకుతామండీ! వినయాన మొక్కి

మద్దుగా కే నడుగుతామండీ ! 'గెటవుట్' ! పూల్' అని
గద్దరించుక వెళ్ళుతారండీ !

ఇద్దరూ కలిసి

ఏమి చెప్పం స్వామితండీ ! నీమకత్తులు అవతరించె
ఎవడి కతిడే మంగలాయె ! ఎంచు జూచి ట్టారమాయె !
మంగలోళ్ళని మాకు పేరండీ ! నరులార.....వగైరా !—

అందరూ వంత

ఏమి చెప్పం స్వామితండీ ! నీమకత్తులు అవతరించె
ఎవడి కతిడే మంగలాయె ! ఎంచు జూచిన ట్టారమాయె !
మంగలోళ్ళని వీరి పేరండీ ! నరులార.....వగైరా !—

చెరో చరిణం

చెన్నుటల్లుం పోయినామండీ ! నరులారా ! శ్రీయూతి
పొన్ను సామిని గొల్చినామండీ ! సొన్నాయివిద్యన
నిన్ను ముట్టగ నెచ్చినామండీ ! 'సపసాస' లందు
మమ్మ మించినవారు లేరండీ ! మద్రాసులో మే
మున్నతే పది నెలలు సుమ్మండీ ! ఆకాలనుండే
కొన్ని అలావాట్లాయెను గదండీ ! మార్పింగునే ఇ
డ్డెన్ను లొక పన్నెండు చాలండీ ! ఆవెంటనే మా
నెట్లరే కాఫీయు చాలండీ ! ఈ రీతిగా మా
కన్నె అప్పులు పెరిగెను గదండీ ! ఆ శంకరయ్యలు
మమ్మ వీధిని బెట్టినాడండీ !

ఇద్దరూ కలిసి

ఏమి చెప్పం స్వామితండీ ! పోయెఅప్పుల కింద సొన్నాయ్
కల్లు మేలనిపించె కాఫీ ! ఇల్లుకాఫీ ! ఒళ్లు మాఫీ !
మంగలోళ్ళని మాకు పేరండీ ! నరులార — — — వగైరా !

అందరూ పంక

ఏమి చెప్పం స్వామి తండ్రీ ! పోయె అప్పులకింద సాన్నాయ్
కల్లు మేలనిపించె కాఫీ ! ఇల్లు సాఫీ ! ఒళ్ళు మాఫీ !
మంగలోళ్ళని వీరి పేరండీ ! నరులార — — — వగైరా !

చెరో చరణం

‘మంగళీశ్వర’ బిరుదు మాకండీ ! నరులార ! హెయిర్ క
ట్టింగు నేలూన్ పెట్టినామండీ ! పోటీలుపడి క్రా
పింగు కానికి చేసినామండీ ! దమ్ముడికి ఒక పే
వింగు చొప్పున గీతినామండీ ! వినప్పటికి పెను
భంగ మొందుట తప్పలేదండీ ! ఏమంటే, మాపే
వింగులన్నియు ఆరువు లేనండీ ! బాకీలు ‘ఎగ గొ
ట్టింగు’ ‘హెబ్ స్కాండింగు’ నుమ్మండీ ! ఆ బెబ్బోతో పే
వింగు నేలూన్ క్షౌరమయ్యెనండీ ! పాప చంక నిండి ‘ధిం
కింగు’ మరి మరి చేసినామండీ ! ‘హోడెమ్మలకు పే
వింగు రైట్’ అని తోచినది నుండీ ! కాబట్టి రేవుకు
టింగు టింగున పోయినామండీ ! దినమెల్ల అట వెతు
కంగ నిప్పులమాయెను గదండీ !

ఇద్దరూ కలిసి

ఏమి చెప్పం స్వామితండ్రీ ! విధవలే కనరారు జగతిని
ఉన్నవారికి జాట్లు మొలిచె ! ఊరి మంగలి దీపమారె!
మంగలోళ్ళని మాకు పేరండీ ! నరులార — — — వగైరా !
పంగలిని మిరాలకించి సక్కగా మును — — — వగైరా !

అందరూ వంత

సంగతిని మన మాలకించాం సక్కుగా యిక చేర్చుకుందాం
డబ్బు దమ్మిడి లేక మనసు సుబ్బులగా గీసెతాయి
మంగలోల్లని వీరి పేరండీ! నగులార! వీరి

సంగతి మన మాలకించాము. — || —

అల్లీ. నీపేరేమిటి?

రంగ. రంగప్ప

అల్లీ. నీపేరు?

రామ. రామప్ప.

అల్లీ. రంగప్పా! రామప్పా! యిద్దర్నీ మాలో చేర్చు
కుంటాం. కాని కొన్ని పరతులున్నయ్. మంత్రిజీ!బోలో!

రంగ. 'మంత్రి' అంటున్నాడు. ఎవరో గొప్ప మారాజు
కామాను!

షేక్. సరత్ హేమిఅంటే - మా ముతాలో నాకరీసేసే
హరేకోఆద్య్, పధిమిద హెన్నిది సమృత్తుగాల్ ఏకదం
హిందులో హుండిపోవాల. ఈ పధి మిద హెన్నిది
సమృత్తురాలె హేముతాకీ యిద్దీ పారిపోతే, ఫట్కొని
మేపిల్లలాగా సఫాచేసేపారేస్తాం సఫా! సఫ!

అంతా. సఫా! సఫా!

రంగ. } అమ్మయ్యో.
రామ. }

షేక్. మా ముతాలో నాకరీసేసే నబ్ ఆద్య్ హిదిషరత్
హుండాది.

అల్లీ. ఒప్పుకున్నావా?

రంగ. బాబుగారూ! ఒక్కగంట పైము ఇస్తే మీ అందరి గడ్డాలుగీకి యెళ్ళి పోతాం. దీనికి పద్దెనిమిదేళ్ళెందుకు? షేక్. హెంగుక్క అంటే, హిక్కడీవచ్చి చూ ముతా గహష్యంహెనుడు సూస్తోడో, ఆరచూవుడ్కి ఫట్లోని పధిమిద హెన్నిది సమృక్షరాల్ బంధిఖానాసెయ్యాలా అని మాకీ కాసక్ వుంది

రామ. తమ్ముడూ! ముతా అంటున్నారు - కాసనమంటున్నారు. ఇదంతాయేకోగూకుపుతానీలా గా వుంది.

రంగ. బాబుగారూ! 'ముతా' 'ముతా' అని అంటున్నారు. ఏముతామిది?

షేక్. నీకీ తెల్యదు బే? హిస్టోరీడో నబాబి బహద్దర్ అల్లీ బాబా! మాకీ నబ్ దేఖో అల్లికా ముతా!

రామ. అమ్మమ్మ! అల్లీముతా అంటేమిటగా? అడివికొంగలు! అడివికొంగలు! (భయంతో వణికిపోతాడు)

రంగ. (ఏడుస్తూ) ఇంకేం దారినో అన్నయ్యో!

రామ. (ఏడుస్తూ) గోదారేకోయ్ తమ్ముడో!

ఒకరిని ఒకరు గట్టిగా కాగలించు కుంటారు.

షేక్. ఒప్పుకున్నారా? లేదా? గోలో! (శాకుంతి యడంవటిస్తాడు)

అంతా. బోలో! (శాకులు లీయడంవటిస్తారు)

రంగ. } (గుట్టకల మింగతూ) ఒప్పుకున్నాం. ఒప్పుకున్నాం.
రామ. }

అంతా. (అనందంతో చప్పట్లు కొడుతూ) ఒప్పుకున్నారు.
ఒప్పుకున్నారు.

అయిదన్నీ అంతా కాగిలించుకుంటారు.

షే.క. బోలోభాయి రంగప్పకీ—

అంతా. జై !

షే.క. భాయి రామప్పకీ—

అంతా. జై !

షే.క. హిద్దరీ పాదుశ్కీ—

అంతా. జై !

రంగ. (భయంతో) అన్నా! నూత్నే, ఈశ్వంతా సాలా
మంవోళ్ళలాగే వున్నారు సుమా.

రామ. (భయంతో) నాకూ అలాగేనోచిందిరా తమ్ముడూ!

రంగ. మనజన్మలో ఎప్పుడైనా మంగలోళ్ళనూ మంగలోళ్ళ
పాదుల్నీ ఇలా గౌరవించిన పెబువులు వున్నారా?

అల్లీ. రంగప్పా! రామప్పా! మమ్మల్ని గురించి మీ లోకం
ఏనుగుకుంటున్నది!

రంగ. మీ ముతాఅంతా కన్నపు దొంగలనీ—

రామ. కత్తెరదొంగలనీ—

రంగ. గూండాలనీ—

రామ. ఖానీకోర్లనీ, ఆనుకుంటున్నది.

అల్లీ. సరే మేం, ఎవరమో మీకై మీరే తెలుసుకోడానికి,
ఒక్కొక్క భాయినే మీకు పరిచయం చేస్తా. (రాతి
బండ మీదనుంచి లేస్తూ) పంతులు భాయి! తాంబూరి

అందుకో! చాదరి భాయా! బుర్ర అందకో! బండ
రాముడూ! తాళంఅందుకో!

వాళ్లు వాటిని అందుకుంటాగు.

అల్లీపాట

బొబ్బిలికధైలిలోకొంచెంనవీనం. నమయానుకూలంగా
అందరూ వంత పాడతారు. కులాసా పుట్టినప్పుడల్లా
రంగప్ప రాసుకులు నన్నాయీ డోలు వాయిస్తాడు.
ఆరె హా ఆహాఆహాజీ! సునోజీ!

వంత

హాజీ సునోజీ! ఆరె హాజీ సునోజీ!

అల్లీ

ఇదుగిడుగిడుగో మాడండయ్య జనాబు షేకుమియా
ముసల్మాను వంశవా లోకల్లా మొన గాడండి షేకుమియా
అర్చరుకొడుకులు ఏడ్వరు కూతుల్ జనాబు షేకుమియాకు
అమ్మా ఆత్తా తిండికలరూ జనాబు షేకుమియాకు.
అగయెకరం మాగాణికి చాలా హక్కుదాగు షేకు
ఆకలి దప్పులు తీరక యెంతో ఆలకుటించె నీషేకు
నీస్తులుబాకీ పడ్డాడండి జనాబు షేకుమియా
అగయెకరం వేలం పడెడండి జనాబు షేకుమియాకు
మిగతా అప్పుల వాళ్ళంతా యెరబడ్డారండి
వ్యాజ్యాల వేసి డిక్రీల్ పొంది పైపై వచ్చారండి
మంతా మూకుడు పోయిందండి జనాబు షేకుమియాకు
కొంపాగోడీ పోయిందండి జనాబు షేకుమియాకు
అదిచాలక ఒక అప్పులవాడు జైలుకు పంపించాడు
విశేషపాటు నీవిలుకెలు నే ఆలంకరించాడు

అకలి మంటల అల్లల్లాడెను అతని కుటుంబం పరాత్పరా!
 నిల్లలపాపలతో నశించెను అతని కుటుంబం పరాత్పరా!
 అయిదేళ్ళయ్యెను బయటికి వచ్చెను జనాబు షేకుమియా
 అల్లీముతాను ఆశయమిందీ ధంకాకొట్టెను షేకుమియా
 అల్లీముతాకు ప్రైం మినిస్టర్ జనాబు షేకుమియా
 సిస్టరైజ్ అసలు ముసిలిం నుండి జనాబు షేకుమియా.

అల్లీ. బోలో! జనాబ్ షేక్ మియాకూ—

అంతా. జై!

అల్లీ. హిందూ ముస్లింకో—

అంతా. జై!

అల్లీ. ఇదుగో ఇంకో సోదరుడు, నిప్పులాటి బ్రాహ్మణు!
 ఇంగ్లీషు అఖండంగా చదివాడు. ఎంతవరకు చదివావు భాయి
 పాతు. శస్త్రపారం అయిశేళ్ళు వదలకుండా చదివా.

అల్లీ. ఆ చదువు కోసం ఉన్న ఆస్తి ఎకరన్నగ మెట్ట భూమి
 అమ్మడు పోయింది. ఎక్కడా బతుకు తెరువు కనపడ
 లేను. మీలాగే ఇక్కడికి వచ్చాడు. మన ముతాకు ఫీఫ్
 ఎకాంటెంట్ అయ్యాడు. ఊరు పప్పునగరం-పేరుమిస్టర్
 కంకులు. బోలో! పంతుల్కి—

అంతా. జై!

అల్లీ. ఇదుగో మరో సోదరుడు - కమ్మ కులానికి కారుడు-
 అందులోనూ కత్తిలేని పెద్దకమ్మ. అయితే సొంత భూమి
 ఒక్కసెంటుకూడా లేను. ఒక బ్రాహ్మణి యీనాం పది
 యేంకాలు కొలుకు తీసు నున్నాడు. నాలుగేళ్ళు వరాసగా
 కొలుకు బకాయి పడ్డది. కొలుపోయింది - కాడీయేడూ

పోయినయ్యే. అదిగాక నోటు ఒకటి కాలవోషం పట్టెసరికి ఒకమార్వాడీ కంప్లయింటు చేశాడు. దానినో సర్వనాశనం అయి పెళ్ళా-బిడ్డలు పుట్టింటికి, తాను ఈ ముతాకీ దయ చేశారు. ఊరు గుడివాడ. పేరు అచ్చయ్యగారి బుచ్చయ్య చౌదరి. మన ముతాకు అహారసప్లయి కాఖామంత్రి. బోలో చౌదరిభాయీకీ-

అంతా. జై.

అల్లీ. ఇదుగో ఇంకో పోదరుడు - లోకం అంతా తనని తన కులాన్ని 'మాల' 'మాల' అని ఈనడించగా లోకంమీద అమాంతంగా తిరుగు బాటు చేశాడు. నోవలు కొట్టాడు. దోపిళ్లు చేశాడు. వీని లోసం ముగ్గుగు మూలరెంట్లు మూడుజిల్లాల పోలీసులతో మూడేళ్లు తలకించుగా తిపసుని చేశాడు. వారికితే ఒట్టు. అవిరికి ఒక బావనయ్య ఈ అమాయకుడికి స్నేహం అయ్యాడు. ఆ బావనయ్య రెండ్రావుల దూడ. ఇటు ఇతిగాడికి చోరీ కమిషన్ ఏజంటు. అటు పోలీసు వాళ్ళకి ఇన్ ఫర్మేషన్ ఏజంటు. ఈ సందర్భంచేత వారికి పాయ్యాడు. ఏడేళ్లు శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానం అలంకరించాడు. ఇప్పుడు ఈ దివ్య సంఘాన్ని అలంకరినూ వున్నాడు. మన ముతాకు యుద్ధ కాఖామంత్రి. మహానాభావుడు-ఊరు గుంటూరు - పేరు మహామేరు సహన ధీరులైన శ్రీ శ్రీ శ్రీ బండరాముడు. బోలో! బండరాముడికి—

అంతా. జై!

అల్లీ. రంగప్పా! రామప్పా! ఇక మీ అభిప్రాయం చెప్పండి. మేముదొరలమా? దొంగలమా?

రంగ. మీరు దొరలే. నిక్కచ్చిగా దొరలే—

అంతా. దొరలం. దొరలం.

రాను. కాని, లోకంమాత్రం మీ దొరతవాన్ని గుర్తించలేక
మిమ్మల్ని దొంగలు అని అంటున్నది.

అల్లీ. యిద్దరేని లోకం, అందుకనే లోకంమీద సవాల్ చేశాం.
ధంకాకోట్టాం. ఇంకాకోడతాం. ధాం ధాం ధాం ధాం.

అల్లీపాట (మేలే మాలాబులాలో కైలి)

రంగప్పనన్నాయీ రామప్పడోలూననా

ధంకా బజావో భాయి!

అల్లీముతాకో - ధంకా బజావో ||—

పంక

అల్లీ ముతాకో-ధంకా బజావో భాయి!

అల్లీ

దొంగలని అంటారురా దొరలు మనలా మాటికీ
బీదసాదల దోచకుండా బిరుదుకొర లెట్టులైరిరా!

'దొంగ' 'దొర' అన నేలరా! దొంగలే అంతానురా
పగటి దొంగలు వారురా, మరీ, రాత్రి దొంగలు మరమురా

ఇంతే భేదమురా! ప్రియసోదరుడా!

ధంకాబజావో!—

పంత

ఇంతే భేదమురా! ప్రియసోదరుడా!

ధంకా బజావో!

అల్లీ

అడవి మృగములు చూడరా కడుపునిండితే తినవురా
 బిరుదు లందిన మనుజు వృగములు భరించరా వ్రుంగరా
 దైవమిచ్చిన భరణిరా ఇది ఎవడిఅబ్బసామ్మరా?
 నీకు నాకూ లేనిహక్కు వాడి కవడిచ్చాడురా?

ఝూటా మాటలురా! ప్రియ సోదరుడా!
 ధంకా బజావో—

వంతు

ఝూటా మాటలురా! ప్రియ సోదరుడా!
 ధంకా బజావో—

అల్లీ

మిదై మేడలు తమకురా మిన్నపందిరి మనకురా
 ఏమిటిది అని యడిగితే 'మీకర్మ' అని అంటారురా
 పప్పుకూడును తమకురా పస్తులన్నీ మనకురా
 ఏమిటిది అని అడిగితే 'మీగీత' అని అంటారురా

జాలుమే న్యాయమురా! ప్రియ సోదరుడా!
 ధంకా బజావో—

వంతు

జాలుమే న్యాయమురా! ప్రియ సోదరుడా!
 ధంకా బజావో—

అల్లీ

'కర్మ' అని అన్నారరా మన కమల తెలివేకాదుగా
 కండ పుష్టియే 'కర్మ' రా, ధనముండుటే 'ధర్మ' మ్మరా

‘గీత’ అని అన్నారరా, పెనుగోతిలో తోకారురా
కత్తిమొసయే ‘గీత’రా, అది మెత్తిబడితే ‘రాత’ రా

లేరా! మేలుకోరా! ప్రియసోదరుడా!
ధంకా బజావో—

వంశ

లేరా! మేలుకోరా! ప్రియసోదరుడా!
ధంకా బజావో భాయీ! అల్లీముతాకో
ధంకా బజావో భాయీ!

చిన్నారెడ్డి ప్రవేశము

చిన్నా. ఆపండి మీగోల! ఆపండి!

అల్లీ. ఎవరు?—మన చిన్నారెడ్డా!

అంతా. చిన్నారెడ్డి! చిన్నారెడ్డి!

అల్లీ. చిన్నా! మళ్ళీవచ్చావా మా ముతాలో చేరడానికి?
స్వాగతం! సుస్వాగతం!

అంతి. స్వాగతం! సుస్వాగతం!

అతణ్ణి కాగలించుకోడానికి మూగుతారు

చిన్నా. ఆగండి!

అల్లీ. చిన్నా! నీవు ముమపటి చిన్నారెడ్డివి కావా!

షేక్. వీడీ ముతాతో నీకీ పథిమిద హెన్మిది సమ్మత్తురాల
నాఖరీ సేకావ్—

చాద. హస్తకాశల్యంలో అపార పాండిత్యం సాధించావు—

పంతు. పోలీసునాళ్ళ నల్ల జాబితాలో కాశ్యకమైన చోటు
సంపాదించావు—

బండ. ఈసంఘానికి బ్రహ్మాండమైన సేవచేసిధన్యపడవయావు-

అల్లీ. పద్దెనిమిదేళ్ళు సర్వీసు పూర్తీ చేసుకున్నావు. ఇక ఈ ముతాకు వుండడానికి ఇష్టపడక మళ్ళీ ఆలోకంలోకి వెళ్ళి పోయావు. చూచిన్నా నాకు మళ్ళీ కనపడడని ఆనందం కలుగు చుట్టగా మళ్ళీ వచ్చావు. సత్వం! అపారం! చిన్నా! రా! ఇరుగో మన సఘంలోకి ఇద్దరు కొత్త రిక్రూయిట్లు వచ్చారు. ఇతడు మహామేరు సమానధీర, మంగళీశ్వర, షోరదేవేంద్ర శ్రీశ్రీశ్రీ రంగప్ప-బోలో రంగప్పకీ—

అంతా. జై!

అల్లీ. ఇతడు రండోలురావణ, మాక్తాయిభేతాళ, శ్రీ శ్రీ శ్రీ రామప్ప — బోలోరామప్పకీ—

అంతా. జై!

అల్లీ. బోలో! అల్లీ ముతా క'హండర్ జనరల్ చిన్నారెడ్డికీ—

అంతా. జై!

చిన్నా. అల్లీబాబా! షేక్ మియాజీ! భాయీ లోక్! నేను మీముతాలో చేరడానికి రాలేదు.

అల్లీ. మరెందుకు వచ్చావు!

చిన్నా. మిమ్మల్ని నానో తీసుకుపోడానికి వచ్చా.

అల్లీ. ఎక్కడికి?

చిన్నా. లోకంలోకి.

అల్లీ. మేము రాము.

అంతా. మేము రాము.

చిన్నా. సోదరులార! దోహుకొట్టి దోపిట్టుచేసి క్షణక్షణం
రాజదండవను ఎదురుచూస్తూ దినదినగండం నూరేళ్ళా
యున్నుగా మీజీవితాలను ఎందుకు కష్టపెట్టుకోవాలి?
నాతోరండి, మళ్ళీ ఆ లోకంలోకిపోదాం. పెద్దమనుషు
ల్లాగా జీవనం చేద్దాం.

షేక్. పెద్దమన్నీతగహాగా వుంటే, దొంగతనంకై సా పెయ్యాలా!

చిన్నా. భాయీ లోక్! రండేళ్లనుంచీ నేను ఆలోకంతో
కలిసి మిగిలి సంచరించాను. అనాగరికతను అమూలంగా
ఆకళింపు చేసుకున్నాను. అందలి రహస్యం పూర్తిగా
తెలుసు నున్నాను. కర్తవ్యం మీకు వివరంగా చెబుతా.
నా సలహా విని ఆలోకంలోకి మళ్ళీపోదాం రండి.

అల్లీ. ఏమిటి నీ సలహా?

అంతా. ఏమిటి నీ సలహా?

చిన్నారెడ్డి పాట.

రంగప్ప నన్నాయీ రామప్ప డోలూ నహా.

ఈపాటకు ఇష్టంవచ్చిన కైలి.

వద్దుర మనకీ దొంగతనం - ఇక

వద్దుర మనకీ దొంగతనం॥ — (పల్లవి)

ఇల్లు కదలకయే ఇలను దోచుకొను

ఇతర మార్గములు కలవుర భాయీ॥ — (అనుపల్లవి)

వంశ

ఇల్లు కదలకయే ఇలను దోచుకొను

ఇతర మార్గములు కలవట భాయీ! —

వద్దుర మనకీ దొంగతనం - ఇక
వద్దుర మనకీ దొంగతనం—

చిన్నారెడ్డి

జేబులు కొడితే చీమై పుడతావ్
కన్నులు వేస్తే మిరమై పుడతావ్
దోవలు కొడితే దున్నై పుడతావ్
ఇహ పరములు రెండింటికి చెడతావ్
వద్దుర మనకీ — వగైరా

వంతు

వద్దుర మనకీ — వగైరా

చిన్నారెడ్డి

కాషాయ్ గుడ్డలు కట్టర భాయీ
కర్మను గురించి చెప్పర భాయీ
జగత్తు మాయా అనరా భాయీ
జై శంకర అని అరవర భాయీ

జగద్గురువు అవుతావుర భాయీ
సాష్టాంగములే పడెదరు భాయీ
భిక్షులు లిక్షులు వస్తయ్ భాయీ
కుక్షికి లోపం వుండదు భాయీ

కాస్త్రం చట్టం నమ్మించితే
దొంగయే దొరరా భాయీ!

వంతు

కాస్త్రం చట్టం—వగైరా (పల్లవి అనుపల్లవి నహా)

అ శ్రీ ము కా

చిన్నారణ్డె

జ్యోతిషాలయం పెట్టర భాయీ
తైళు మెషీన్లను కొనరా భాయీ
కాపీల్ కొన్నిటి కొట్టర భాయీ
వీ. పి. సిస్టం పెట్టర భాయీ

పూర్తి జీవితం ఇరవై రూకలు
సగము జీవితం పదియే రూకలు
నూస జీవితం రెండే రూకలు
లకోట ప్రశ్నకు ఒక రూక

కాస్త్రం చట్టం సమ్మతించితే
దొంగయే దొరరా భాయీ!

వంశ

కాస్త్రం చట్టం—వగైరా (వల్లవి అనుపల్లవినహా)

చిన్నారణ్డె

నిమిటెడ్ కంపెనీ పెట్టర భాయీ
షేరులు కొన్ని వేయరా భాయీ
మిగిలిన షేరులు అమ్మర భాయీ
మీ నేజింగును చేయర భాయీ

నివాల తీస్తే దేవుడిగప్పు
తియ్యకపోతే నీకేదప్పు
లక్కలు నూత్రం సరిగా చెప్పు
లేకుంటే నీతలపై ముప్పు

కాస్త్రం చట్టం సమ్మతించితే
దొంగయేదొరరా భాయీ

వంశ

కాశ్రుం చట్టం—వగైరా (పల్లవి అనుపల్లవి నహా)

చిన్నారెడ్డి

వండకు పుట్టెడు కొనరా భాయీ
బస్తానలభైకమ్మర భాయీ
అధికార్లకు దండలు వెయ్ భాయీ
స్వాగత పత్రాల్ చదివర భాయీ
అణాకు గిట్టిన సగుకులు భాయీ
అగ రూపాయికి అమ్మర భాయీ
ఇది తగునా అని అడిగితె భాయీ
వ్యాపారిని అని చెప్పర భాయీ

కాశ్రుం చట్టం నమ్మతించితే

దొంగయే వారరా భాయీ!

వంశ

కాశ్రుం చట్టం—వగైరా (పల్లవి అను పల్లవినహా)

చిన్నారెడ్డి

డబ్బుపెట్టి పేకాడకు భాయీ
దొబ్బుతారు పోలీసులు భాయీ
లైసెన్సులనే పొందర భాయీ
ఎగ్జిబిషన్ పెట్టర భాయీ

లైసెన్సులతో లాటరీ చేస్తే
లాఫుల్ వ్యాపారమారా భాయీ
లైసెన్సుంటే చాలుర భాయీ
లంకెల బ్రాధర్ తెరవర భాయీ!

కాస్త్రం చట్టం సమ్మతించితే
దొంగయే దొరరా భాయీ !

వంతు

కాస్త్రం చట్టం—వగైరా (పల్లవి అనుపల్లవి సహా)

చిన్నారెడ్డి

వైద్యం చాలా నుంచిన భాయీ
మందులు తయారు చేయర భాయీ
చక్కటి సీసాల్ కొనరా భాయీ
రంగులనీళ్లే కలపర భాయీ

తెల్లవెండ్రుకలు నలుపా ననరా
నల్ల చర్మములు తెలుపా ననరా
వృద్ధుడు పడుచై లేచును ఆనరా
గొడ్డాలికి సంతానం ఆనరా

కాస్త్రం చట్టం సమ్మతించితే
దొంగయే దొరరా భాయీ

వంతు

కాస్త్రం చట్టం—వగైరా (పల్లవి అనుపల్లవి సహా)

చిన్నారెడ్డి

అర్థరాత్రి నిద్రలేర భాయీ
ఊరివెలపలికి పోరా భాయీ
రాముడిబొమ్మను పాతర భాయీ
వెలిసిం దని సమ్మించర భాయీ

భజనలు పూజలు చేయరభాయీ
గతులు వందలు వస్తార్ భాయీ

బండ్లను కాన్కలు తెస్తూ భాయీ
దేవుడి పేరిట తినరా భాయీ

కాస్త్రం చట్టం నమ్మితినిచితే
హింగయే దొరరా భాయీ!—

వంతు

కాస్త్రం చట్టం—వగైరా (పల్లవి అనుపల్లవి నహా)

చిన్నారెడ్డి

దోపలువద్దు దోపిడివద్దు
దొంగతనం మన కనలే వద్దు
ఇల్లు కదలకయే ఇలను దోచుకొను
ఇతర మార్గములు ఇవిరా భాయీ!—

వంతు

దోపలువద్దు—వగైరా-

చిన్నారెడ్డి

పదండి పోదాం ప్రపంచమునకు

వంతు

పదండి పోదాం ప్రపంచమునకు

అల్లీ

నేను జగద్గురు నాతా భాయీ
జగత్తు అంతా మాయర భాయీ

పంతులు

నేను జ్యోతిషం చెబుతా భాయీ
హనుమత్ప్రసన్న మంటా భాయీ

చౌదరి

లిమిటెడ్ కంపెనీ ఫుడతా భాయీ
లిక్విడేషనుకు చూస్తూ భాయీ

చిన్నారడి

వ్యాపారమునే కేస్తూ భాయీ
పదులకు వందలు తీస్తూ భాయీ

జేసు కుర్రాయీ

త్రైసిన్సుల నే తేస్తూ భాయీ
లాటర్లను ఆడిస్తూ భాయీ

బండ రాముడు

పసరులు పూతలు పూస్తూ భాయీ
ముసలిని పదుచుగ చేస్తూ భాయీ

రామప్ప అంగప్పలు కలిసి

దేవుణ్ణే సృష్టిస్తాం భాయీ
దేవుడి గుడి కట్టిస్తాం భాయీ

అందరూ కలిసి

జేబులు కొడితే చీమై ఫుడతావ్
కన్నము వేస్తే ఇన్సైమై ఫుడతావ్
దోవలు కొడితే దున్నై ఫుడతావ్
ఇహ పరములు చెండింటికి చెడతావ్

కాస్త్రం చట్టం చెప్పిన రీతి
సంచరించి తేధమ్యడవతావ్

భుక్తి ఇహమున
ముక్తి పరమున

రారా పోదాం! రారా పోదాం!
ఇల్లు కవలకయె ఇలను దోచుకొను
ఇతర మార్గములు చూద్దాం! చూద్దాం!
రారా భాయీ! రారా భాయీ!

వద్దుర మనలో దొంగతనం - ఇక
పెద్దలమై జీవించుదము -
రారా! పోదాం! రారా! పోదాం!

చివరి వంతు పాడుతూ అశ్రీబాబాను మధ్యగా వుంచి
అందరూ వలయాకారంగా అరడిచుట్టూ కొంతసేపు
నృత్యం చేస్తారు. చివరికి ఒకరిచెయ్యి ఒకరు పట్టుకుని
బారుగా ఒక్కొక్కరి నిష్క్రమించుతూవుండగా
తెర వెనుకగా దిగుతుంది.

~~~~~
లక్ష్మీ సవర్ ప్రెస్, తెనాలి. కా. 1000
ది 4-8-46 కో. కా. జి/6.

